

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Andra Kammaren. N:o 29.

Tisdagen den 22 april.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 15 dennes förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen:

angående pension för afidne lektorn C. J. Blombergs enka och barn; samt

angående afsändring af jord från indragna militiebostället Bjuf n:o 3 i Malmöhus län.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtande n:o 52.

§ 4.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial n:o 53, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa till regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel hörande frågor, blefvo de af utskottet föreslagna voteringspropositionerna af kammaren godkända.

§ 5.

Föredrogos, men blefve å nyo bordlagda:

lagutskottets utlåtanden n:is 44 och 45; samt

Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 30 och 31.

§ 6.

På derom af herr *Lilienberg* gjord framställning, beslöt kammaren, att lagutskottets utlåtande n:o 44 skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras främst bland de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 7.

Till bordläggning anmälades följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 54, i anledning af väckta förslag i fråga om fixering af rustnings- och roteringsbesväret m. m.;

n:o 55, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utarbetande af förslag till förändrade bestämmelser för indelta arméns rekrytering och aflöning;

n:o 56, med anledning af väckta motioner om ändring i vilkoren för lån ur odlingslånefonden;

n:o 57, i anledning af väckt motion om nedsättning af räntan å de till enskilda jernvägsanläggningar lemnade låneunderstöd af statsmedel;

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark mellan kronan och Örebro stad;

n:o 59, i anledning af väckta motioner i fråga om reglering af viss kyrkotionde och helgonskyld m. m.; och

n:o 60, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande anslagen under riksstatsens femte hufvudtitel; samt

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

n:o 7, angående tullbevillningen;

n:o 8, angående hvitbetssockertillverkningsafgiften; och

n:o 9, i anledning af återremiss utaf 1:sta punkten i utskottets betänkande (n:o 2) angående vilkoren för försäljning af bränvin.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr friherre *G. O. Peyron* under åtta dagar från och med den 28 innevarande april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,⁴⁷ e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Onsdagen den 23 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades kammarens protokoll för den 16 innevarande april.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf att herr *K. S. Husberg* anmält, det han, i följd af ett inom hans familj inträffadt svårt sjukdomsfall, vore förhindrad att deltaga i dagens sammanträde.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtanden n:is 54, 55, 56, 57, 58 och 59.

§ 4.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial n:o 60, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—4.

De af utskottet föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda bevillningsutskottets betänkanden och memorial n:is 7, 8 och 9.

§ 6.

Enligt förut fattadt beslut företogs nu till behandling lagutskottets utlåtande n:o 44, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen och till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881 än äfven väckta moti-
ner om ändring i strafflagen.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.*

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

Kongl. Maj:t hade den 14 sistlidne februari till Riksdagen af-
lätit proposition med förslag till lagar angående ändring i *dels*
20 kap. strafflagen samt vissa delar af 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12,
14, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23 och 25 kap. samma lag och *dels* vissa
delar af strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881.

Denna proposition hade af båda kamrarne hänvisats till lag-
utskottet.

I sammanhang med den kongl. propositionen hade utskottet
till behandling förehaft två särskilda, inom Andra Kammaren
väckta och af nämnda kammare till utskottet hänvisade motioner,
i hvilka föreslagits ändring i strafflagen. I den ena af dessa mo-
tioner, n:o 115, afgifven af herr *A. F. Broström*, hade framställts det
förslag, »att Riksdagen ville för sin del besluta, att straffpåföljden
förlust af medborgerligt förtroende utöfver strafftiden måtte ur
strafflagen utgå».

Den andra af nämnda motioner, n:o 185, hade afgifvits af herr
F. G. Björck; och föreslogs deruti, att Riksdagen ville antaga föl-
jande ändrade lydelse af 2 kap. 19 § strafflagen:

»Har den, som begått brott, hvarom nu är sagdt, därför gjort
sig skyldig till dödsstraff eller straffarbete på lifstid, skall han för-
klaras förlustig medborgerligt förtroende för alltid; har han förskylt
straffarbete på viss tid, kan han, der ej annorledes i lagen särskildt
stadgadt finnes, förklaras medborgerligt förtroende förlustig för
längre tid än till straffet uttjent är.

Den, som begått brott, så att han förverkat embete, tjänst eller
annan allmän befattning, som af honom innehafves, kan ej dömas
medborgerligt förtroende förlustig längre tid än tills straffet ut-
tjent är.»

Under *punkten 1* af föreliggande utlåtande hemstälde nu ut-
skottet:

att Riksdagen, med afslag å herrar Broströms och Björcks
ofvan omförmälda motioner, ville, beträffande förslaget till lag an-
gående ändring i vissa delar af strafflagen, med förklarande, att
Kongl. Maj:ts förevarande proposition i denna del icke kunde ant-
tagas i oförändradt skick, för sin del antaga ett af utskottet upp-
gjordt förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen.
Ordet lemnades till

Herr Lilienberg, hvilken anmält sig vilja framställa förslag
angående sättet för ifrågavarande utlåtandes föredragning och som
nu anförde: Jag tillåter mig föreslå den ordning för föredragningen
af förevarande betänkande, att först föredrages punktvis 2 kap.
19 § lagförslaget, derefter det af mig framställda förslaget till skrif-
velse till Kongl. Maj:t angående förlust af medborgerligt förtroende,
derefter det af herr Hans Andersson i enahanda syfte framställda
förslag, och vidare lagförslagets öfriga delar paragrafvis eller punkt-
vis efter omständigheterna. Derjemte tillåter jag mig föreslå, att,
i händelse lagförslaget skulle i vissa delar af kammaren återför-
visas, lagutskottet må lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade

behandling i afseende å de paragrafer, hvilka må hafva blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föränledas.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen rörande föredragningsordningen härmed förklarats slutad, biföll kammaren hvad herr Lilienberg i sitt nu afgifna yttrande föreslagit; hvarefter, i enlighet med det sålunda fattade beslutet, till en början föredrogs första stycket af 2 kap. 19 § i utskottets förslag, lydande sålunda:

Vissa i lagen bestämda brott medföra den påföljd, att den dömd förklaras hafva förverkat medborgerligt förtroende.

Herr G. Berg erhöll ordet och yttrade: Till en början måste jag uttala mitt beklagande deröfver, att blott två dagar, åtminstone blott två arbetsdagar, förflutit, sedan detta betänkande i kammaren utdelades, till dess det nu till afgörande föreligger. Detta betänkande innefattar dock så många viktiga och djupt omfattande förslag till förändring i vår strafflag, att jag skulle anse det hafva varit godt, om vi många, som icke deltagit i lagutskottets arbete, men dock djupt intressera oss i denna fråga, fått någon längre tid att penetrera detta lagförslag. Detta betänkande behandlar dock en af de allra viktigaste frågor, som under denna riksdag legat och antagligen kommer att ligga på riksdagens bord.

Emellertid skall jag nu be att få öfvergå till den föredragna punkten:

Förlust af medborgerligt förtroende kallas lika litet här som i nu gällande strafflag för något straff, utan en påföljd af straff.

Namnet utgör emellertid icke det väsentliga, utan det väsentliga och det väsentligaste utgöres af sakens egen innebörd, och denna innebörd är sådan, att ifrågavarande straffpåföljd verkar såsom ett straff, ja såsom ett mycket hårdt straff. Genom denna påföljd försvaras nemligen efter min bestämda öfvertygelse, ja, omöjliggöres ganska ofta brottslingens återgång till en hederlig vandel och en nyttig verksamhet. Öfver allt vägras honom arbete, då han kommer för att begära sådant och måste framte detta sitt fräjdbevis, på hvilket vanfräjdens stämpel blifvit satt. Samhället säger till den frigifne brottslingen: »Gå nu ut till dina medborgare och sök att återvinna deras förtroende»; men på samma gång gifver samhället honom ett respass på färden, i hvilket det står skrifvet: »Denne man, som kommer till eder, han har icke och får ännu icke på många år ega sina medborgares förtroende». Den frigifne brottslingens ställning är sålunda mycket svår. Jag kan icke bättre tolka hans olyckliga belägenhet än genom att återgifva hvad en ledamot af Konungens högsta domstol vid detta ärendes behandling för kort tid sedan yttrade. Hans ord lyda sålunda: »Lagen fordrar emellertid nu af brottslingen, sedan han efter undergånget frihetsstraff lösgifves, att han skall likasom hvarje annan samhällsmedlem genom ärligt arbete utan samhällets betungande försörja sig och de sina; och det äfventyr, hvarför han jemlikt fattigvårds- och lösdrifvarelagstiftningen utsätter sig, om

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

han ej härutinnan fullgör samhällets kraf, gifver i hårdhet föga efter för påföljden af verkliga förbrytelser. Men på samma gång denna fordran ställes på den lösgifne, med vanfräjd stämplade brottslingen, är han just genom denna vanfräjd utestängd från nästan hvarje utväg till ärligt förvärf. All handel, rörelse eller handverk, för hvars utöfvande främmande biträde erfordras, är honom förbjuden; och den straffade är, hurudana hans begåfning, anlag eller färdigheter än äro, hänvisad till det arbete han kan få utföra åt andra; men det är väl bekant, huru svårt eller ofta omöjligt det är för honom att erhålla sådant arbete, så länge han i sitt prestebetyg stämplas såsom saknande medborgerligt förtroende, d. v. s. vanfräjdad. Att under sådana förhållanden återfall i brott, särdeles i dem mot eganderätten, så ofta förekomma, kan knappt väcka förundran, och lagstifningen synes mig ej kunna fränkännas andel i ansvaret härför. Att ändock en del straffade personer lyckas att undvika återfall och föra en oklanderlig vandel torde i väsentlig mån få skrivas på den enskilda välgörenhetens och barmhertighetens räkning och särskildt den människovänliga verksamhet, som numera utöfvas af de till understödjande af frigifna fångar bildade föreningar».

Mine herrar, så talar en ledamot af Konungens högsta domstol, och jag vädjar till eder, hvem som kan motsäga honom. Då staten sålunda utsätter den frigifne brottslingen för sådana stötestenar på återupprättelsens väg, så är helt naturligt frågan, som för oss uppställer sig, den: är staten moraliskt berättigad att ådöma denna straffpåföljd? Många straffteorier hafva under tidernas längd blifvit uppställda, förklarade och försvarade, hvilka teorier utvecklat statens straffande verksamhet; många af dessa straffteorier hafva äfven blifvit förkastade. Men emellertid tror jag, att man numera är allmänt ense derom, att straffet måste hafva ett dubbelt ändamål. Straffet måste nemligen afse dels brottslingens förbättring och dels statens skyddande mot den brottsliga viljan. Endera eller beggedera af dessa förutsättningar måste förefinnas, för att ett straff skall vara berättigadt. Förefinnas icke begge eller åtminstone den ena förutsättningen, är straffet sjelft ett brott.

Vid dessa förhållanden uppställer sig för oss följdriktigt den frågan: finnas nu dessa förutsättningar i fråga om den straffpåföljd, som kallas förlust af medborgerligt förtroende? Och jag spörjer således till en början: *kan förlusten af medborgerligt förtroende lända till den brottsliges förbättring?* Nej, jag tror det icke, och jag tror att vi alla kunna vara derom ense, att ännu icke någon blifvit förbättrad derigenom, att han blifvit dömd förlustig medborgerligt förtroende; men deremot vill jag uttala den öfvertygelsen, att för tusentals personer har deras återupprättelse med samhället blifvit försvarad eller omöjliggjord just genom denna påföljd. Således bortfaller åtminstone den förutsättningen för det befogade i denna straffpåföljd.

Jag öfvergår nu till den andra frågan: *kan denna påföljd vara nödvändig för statens eller dess medlemmars skyddande mot den brottsliga viljan?* Ja, i detta fall kan ju tvifvel förefinnas, och den

omständigheten är också den enda förklaringen och det enda försvaret, hvarför denna straffpåföljd så länge fått kvarstå. Jag skall nu be att i korthet få återgifva de sätt, hvarpå denna nödvändighet blifvit betraktad dels hos nya lagberedningen, dels hos högsta domstolen, dels hos Kongl. Maj:t och dels nu slutligen hos lagutskottet, hvarvid jag emellertid anhåller få förutskicka den anmärkningen, att mellan den nya lagberedningens och Kongl. Maj:ts uppfattning förefinnes större skiljaktighet, än man skulle hafva anledning tro, då man läser lagutskottets betänkande.

Motiveringen till lagberedningens förslag i ämnet återfinnes på sid. 50. Lagberedningen framhåller der, att man påyrkat straffpåföljdens borttagande på grund af tvenne skäl. Det första vore »betingadt af den åsigt, som i allmänhet inom den nyare rättsutvecklingen gjort sig gällande, om förkastligheten af straff, som gå på äran», och det andra skälet vore det, att man »åberopat att denna påföljd i tillämpningen visat sig ytterst förderflig, i ty att den för frigifna brottslingar försvarade återgången till en loflig och nyttig verksamhet och sålunda motverkade bestraffningens syfte». Dessa invändningar har nya lagberedningen sökt bemöta, den första dermed, att denna påföljds syfte ej vore »att tillfoga brottslingen något lidande genom att utsätta honom för andra människors afsky och förakt, utan endast att förebygga, att den, som blifvit dömd för nesligt brott, framdeles eller, der påföljden ådömdes för viss tid, förrän någon tid förflutit efter det han lemnat straffanstalten, komme att inträda i sådan verksamhet inom samhället, hvars betroende åt en person ansetts böra förutsätta, att denne gjort sig förtjent af allmän tillit».

Det andra inkastet åter, eller frågan om denna påföljds förderflighet, bemöter utskottet på det sätt, att förderfligheten icke så mycket beror på sjelfva straffpåföljden, utan — och det är sjelfva kärnpunkten — mera derpå att i den frigifnes prestbetyg inflyter uppgift derom, att han är förlustig medborgerligt förtroende. Och detta menliga inflytande har beredningen sökt afhjelpa genom det förslag angående prestbevis, som återfinnes å sid. 46 i beredningens betänkande och der beredningen föreslår, att anteckningar om fräjd icke må i fräjdebetyg inflyta i andra fall, än då det sker för fullgörande af domstols föreskrift om uppvisande af fräjdebetyg eller för flyttning från en församling till en annan. Nya lagberedningen har således icke på något sätt vederlagt eller sökt vederlägga påståendet om denna straffpåföljds förderfliga inflytande, utan endast sökt neutralisera detta inflytande genom att utsluta anteckningen derom i prestbeviset i andra fall än de nyss af mig antydda.

Jag kommer sedan till högsta domstolen. Der föredrogs nya lagberedningens betänkande den 18 december 1889, och då var det icke långt borta att den åsigt, jag nu sökt förfäktat, nemligen om det förderfliga i denna straffpåföljd, hade gjort sig gällande. I andra rummet, der betänkandet föredrogs, och der fem af domstolens ledamöter voro tillstädes, var det nemligen två justitieråd, som ansågo, att denna straffpåföljd borde och kunde borttagas. Den ene yttrade såsom konklusion af sin granskning af lagförslaget följande:

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

»för min del anser jag därför att stadgandena om förlust af medborgerligt förtroende kunna och böra ur strafflagen uteslutas», och ett annat justitieråd instämde i denna mening. Emellertid afstyrktes genom tre röster mot två nya lagberedningens förslag i hufvudfrågan och på samma gång afstyrktes äfven förslaget om fräjdetyg, och detta sista hufvudsakligen på det skäl, att så länge staten fästade den betydelse vid förlust af medborgerligt förtroende, att den uteslöte vanfräjdad icke endast från politiska och kommunala rättigheter samt befattningar i statens tjänst, utan äfven från utöfning af vissa borgerliga yrken samt fränkande honom förtroendet att höras som vittne, kunde det icke ifrågasättas, att den enskilde vid antagandet af en arbetare i sin tjänst skulle lemna frågan om dennes fräjd utan all betydelse.

Hos Kongl. Maj:t, der herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 14 februari detta år föredrog frågan, omfattade herr statsrådet den af högsta domstolens majoritet uttalade mening och sammanfattade sin åsigt i följande ord: »Så länge lagstiftningen på skilda områden uppställer god fräjd såsom vilkor för utöfvandet af vissa rättigheter, lär det emellertid vara oundgängligen nödigt att strafflagen bestämmer hvilka brott skola medföra ifrågavarande påföljd», och i sammanhang härmed var förslaget om fräjdetyg förfallet.

Lagutskottet, hvars betänkande nu föreligger, förklarar sig dela den åsigt, hvilken, på sätt förut anförts, uttalats af nya lagberedningen och af herr chefen för justitiedepartementet, men, såsom herrarne funnit af min framställning, var nya lagberedningens åsigt ej oväsentligen olika den åsigt, som gjorde sig gällande hos Kongl. Maj:t i statsrådet. Denna skiljaktighet har lagutskottet emellertid å sid. 4 betecknat endast med några transsumtstreck; och dessa transsumtstreck innehålla sålunda den enda hänvisningen till det viktiga förslag om förändring af fräjdbevisen, hvarmed lagberedningen framkommit och genom hvilket beredningen vetat motverka det förderfliga inflytandet af straffpåföljden i dess nuvarande skede — ett inflytande, som lagutskottet emellertid, så vidt jag kan förstå, lemnat obestriddt.

Sedan jag nu redogjort för den olika uppfattning, som i detta hänseende gjort sig gällande, återkommer jag till den andra frågan jag uppstälde: *är denna straffpåföljd nödvändig för statens eller dess medlemmars skyddande mot den brottsliga viljan?* Jag svarar då för min del alldeles obetingadt, att den är nödvändig endast i fråga om de allra gröfsta brott, som ådagalägga en så moraliskt förderfvad vilja, att man i regeln icke kan antaga att denna vilja blir genom straffet förbättrad, och till dessa brott räknar jag sådana, som äro belagda med dödsstraff, straffarbete på lifstid samt de gröfsta menedsbrotten. Här måste, så vidt jag kan förstå, kvarstå förlust af medborgerligt förtroende för alltid. Jag ber i förbigående få säga, att det icke är alldeles likgiltigt, om en till lifvets förlust eller lifstids straffarbete dömd person derjemte blir dömd förlustig medborgerligt förtroende för alltid, ty han kan blifva benådad från dödsstraffet eller från straffarbetet, och då bör denna påföljd stå kvar.

Men beträffande alla öfriga brott anser jag för min del, att

förlust af medborgerligt förtroende kan borttagas, åtminstone så till vida, att förlusten icke utsträcker utöfver sjelfva strafftiden. Genom en sådan åtgärd skulle brottslingen, då han utstått sitt straff, anses hafva försonat sig med samhället.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Jag skall nu be att i korthet få framhålla konsekvenserna af de åsikter, jag sålunda uttalat, och sålunda påpeka de hufvudsakliga fall, der lagen nu fordrar god fräjd för utöfvande af någon medborgerlig verksamhet. Dessa fall kunna sammanfattas i fyra särskilda grupper.

Den första gruppen afser sådana fall, der för rättighet att idka handel eller handtering och yrke med annat biträde än hustru och hemmavarande barn fordras god fräjd. Jag frågar då: om denna förlust af medborgerligt förtroende utöfver strafftiden borttoges, hvad blefve då följden i detta hänseende? Följden blefve naturligtvis den, att den frigifne straffången finge, då han åter utgick till samhället, börja idka handel eller yrke eller näring, och jag frågar vidare: har man verkligen rättighet att betaga honom tillfälle till detta? Har man rättighet att betaga honom tillfälle att ärligt försörja sig? Och handlar han oärligt, så är han underkastad nytt straff. Har man rättighet att betaga honom tillfälle att idka näring i den omfattning, som ofta kan vara behöflig för att han skall kunna försörja sig och de sina? Jag tror det icke, och jag vågar påstå att sådana som ställningen nu är, är den fullkomligt ohållbar. Ty den frigifne brottslingen får icke arbete hos andra. Dertill hindras han af sitt med vanfräjdsmärket försedda prestbevis. Och han får icke sjelf idka någon näring — åtminstone icke i större omfattning. Kan det vara rättvist? Jag ser till min glädje, att min nu uttalade åsigt åtminstone omfattas af åtskilliga reservanter, som uttalat sig i ungefär samma riktning.

Den andra gruppen kan sammanfattas af de bestämmelser, der lagen fordrar god fräjd för deltagande i allmän rådstuga, kyrkostämma, kommunalstämma, val af riksdagsman. Om man nu borttog straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende för viss tid, hvad skulle då följden här blifva? Jo att den, som hade försonat sitt brott med straffarbete, finge i dessa val deltaga. Skulle nu häri ligga någon fara? För min del tror jag det icke. Det händer väl ytterst sällan, att dessa olyckliga, hvilka föra den hårdaste kampen för tillvaron, hafva tid och intresse att egna sig åt politiska eller kommunala frågor; och jag tror därför som sagdt icke att faran blefve så stor. Men ville man för alla händelser göra sig ytterligare betryggad, kunde man dertill fordra att den, som undergått straffarbete, icke finge deltaga i dessa val, förr än en viss tid förflutit, efter det han avslutat straffet.

Jag kommer nu till den tredje gruppen. För att kunna väljas till nämndeman, stadsfullmäktig, ordförande i kommunalstämma, ordförande i eller ledamot i kommunalnämnd, kommunalfullmäktig, ledamot i kyrko- och skolråd, landstingsman och riksdagsman fordras att ega medborgerligt förtroende. Att den, som saknar sådant förtroende, icke må till sådana förtroendeuppdrag väljas, är ju helt naturligt och riktigt. Men huru skulle det gå, om straffpåföljden här toges

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

bort? Så vidt jag kan förstå, skulle icke i realiteten eller verkligheten någon skilnad förefinnas. Ty till dessa förtroendeuppdrag väljes ingen, som icke faktiskt eger sina medborgares förtroende. Borttages denna förlust af medborgerligt förtroende för viss tid, så skall lika litet som nu till dessa befattningar väljas någon, som under nuvarande förhållanden är derifrån utesluten. Och jag frågar er, mine herrar, har någon af er någonsin hört omtalas, att, då fråga varit att en person skulle väljas till riksdagsman, han blifvit hindrad derifrån endast och allenast därför, att han varit dömd för lustig medborgerligt förtroende. Jag har aldrig hört något sådant inträffa och jag tror icke heller att det skall inträffa. Men vill man gå längre, kan man ju äfven här stadga, att ingen må till dessa förtroendeuppdrag väljas, förr än en viss tid förflutit, sedan han slutade sitt straffarbete.

Slutligen stå vi inför den sista och fjerde punkten, den rörande hvilken — jag medgifver det villigt — kunna finnas stora betänkligheter: jag menar det stadgande i lagen, hvilket förbjuder menedare och dem, som sakna medborgerligt förtroende, att inför domstol vittna. Den strängaste konsekvensen af min förut uttalade uppfattning vore tydligen den, att den brottslige, som med straffarbete försonat sitt brott, finge vittna, så fort han efter utståndet straff återginge till den medborgerliga verksamheten, allt naturligtvis med undantag för dem, som voro förlustiga medborgerligt förtroende för alltid; men jag medgifver alldeles obetingadt, att denna konsekvens medför sådana betänkligheter, att jag icke vill tillråda ett sådant förfarande. Deremot vill jag tillråda, att pröfning särskildt i hvarje fall öfverlemnas till domstolens fria afgörande. Här bör domstolens fria bevispröfning få gälla. Ett exempel härför må framhållas. Det framställes vid domstolen jäf mot ett åberopadt vittnes fräjd. Domstolen inforrar i detta fall fräjdebevis, som innehåller upplysningar huruvida åberopade vittnet varit för brott straffad, och om det straff, till hvilket han blifvit dömd. Om han då befinnes hafva varit straffad, så får domstolen öfverväga brottets art, den tid som förflutit, sedan strafftiden gick till ända, och andra omständigheter, som kunna inverka på saken, såsom betyg från arbetsgifvare m. m., och domstolen må nu förklara, huruvida personen i fråga i detta speciella fall anses värdig att aflägga vittnesmål eller icke.

Nu kan sägas, att en sådan undersökning blefve besvärlig. Det kan icke nekas, att den blefve svår att verkställa i ett eller annat fall. Men detta är icke skäl för att hålla tillbaka en reform, som är berättigad och rättvis. Man kan också säga, att en sådan undersökning kommer att blifva osäker. Ja, möjligen! Men jag påstår att den komme att medföra fullkomligt lika stor säkerhet, som förhållandena för närvarande betinga. Ty tror man verkligen att någon domstol skall med anspråk på tillförlitlighet kunna på förhand beräkna, bestämma och fastslå den tid, som bör förflyta, innan den straffade kan vara värdig att aflägga vittnesed inför domstol? Tänka vi oss att en person blir dömd i dag, den 23 april 1890, till två års straffarbete samt förlust af medborgerligt förtroende två år öfver

strafftiden, d. v. s. att han slutar sitt straffarbete den 23 april 1892 och är förlustig medborgerligt förtroende till och med den 22 april 1894, kan då domstolen vid domens afkunnande med något som helst anspråk å säkerhet säga: denne person förtjenar icke förtroendet att vittna förr än den 23 april 1894. Jag tror att denna pröfning på förhand är betydligt underlägsen den, som kan företagas i hvarje särskildt föreliggande mål. Förtroendet att bära vittne är betingadt af beskaffenheten af personens vilja vid den tidpunkt, då vittnesmålet skall afläggas; men huru kan man flera år på förhand beräkna beskaffenheten af denna vilja. Denna vilja kan förbättras redan under strafftiden och sålunda långt före det personen enligt nuvarande strafflag återfår medborgerligt förtroende; viljan kan i andra fall fortfara att förblifva lika moraliskt förderfvad långt efter det straffpåföljden, förlusten af det medborgerliga förtroendet verkar. Hvilken trygghet medföra alltså de nuvarande förhållandena?

Jag skall nu be att i korthet få sammanfatta hvad jag sagt med den anmärkningen, att det icke är något positivt förslag utan endast allmänna grunder, som jag dragit såsom konsekvenser ur min uttalade mening:

1:o. Den, som gjort sig skyldig till dödsstraff eller straffarbete på listid eller till gröfre menedsbrott, varder medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

2:o. Öfriga med straffarbete belagda brott medföra icke förlust af medborgerligt förtroende öfver strafftiden.

3:o. Den, som undergått straffarbete, må dock ej deltaga i allmänna val, innan 5 år förflutit efter strafftidens slut, eller väljas till allmänna förtroendeuppdrag, såsom nämndeman, stadsfullmäktig etc. (hvilka uppdrag specificeras), förr än 10 år gått till ända efter uttjenad strafftid.

4:o. Uti fräjdebetyg bör införas, om personen blifvit dömd förlustig medborgerligt förtroende för alltid, äfvensom, derest betyget begäres för flyttning från en församling till en annan eller för fullgörande af domstols föreskrift om uppvisande af fräjdebetyg, huruvida personen blifvit dömd till eller undergått straffarbete under de sist förflutna 10 åren.

5:o. Frågan huruvida en person, som undergått straffarbete inom sistberörda tid, må vittne bära, pröfvas i hvarje särskildt fall af domstol. Är han dömd förlustig medborgerligt förtroende för alltid, får han icke vittna.

Herr talman! Jag tvekar icke, utan är fast mera fullkomligt öfvertygad om att dessa grunder skulle kunna mycket bättre utvecklas, än hvad jag gjort. Men derom jag är alldeles öfvertygad, att lagstiftningen bör gå i den rigtningen, likasom jag anser att påföljden förlust af medborgerligt förtroende verkar skadligt samt försvårar och förhindrar en mängd människors upprättelse och återförening med samhället, hvarför denna straffpåföljd enligt min tanke bör borttagas. Och då detta mål torde befrämjas — om än icke genast vinnas — genom sakens återmitterande till laguskottets behandling, så tager jag mig friheten, herr talman, att yrka återremiss.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

I detta yttrande instämde herrar *Petersson* i Boestad, *Bruse*, *Lundberg*, *Jansson* i Saxhyttan, *Wretling*, *E. W. Carlson* och *Olsson* i Frösvi.

Herr Bratt anförde: Det stadgande om förlust af medborgerligt förtroende såsom påföljd för vissa straff, hvilket förefinnes i nu gällande strafflag och i modifierad form är upptaget äfven i föreliggande förslag till ändring af strafflagen, torde mindre än någon annan af strafflagens bestämmelser vara af allmänheten förstådt och gilladt. Fast mera tror jag för min del, att pluraliteten af vårt folks äfven mera tänkande del aldrig *har* insett och aldrig *kommer* att inse behovet och ändamålsenligheten af denna s. k. straffpåföljd. Men deremot tror jag, att mången fått både inse och erfaras att detta vanfräjdsmärke, hvarmed man stämplar den brottslige efter det han utstått sitt egentliga straff, är ett positivt samhälls-ondt, som väl i första hand drabbar brottslingen samt försvårar och ofta omöjliggör hans återupprättelse och försoning med samhället, men som just därför i andra hand drabbar äfven samhället sjelft.

Emellertid har man länge tagit detta stadgande till godo. Jag förmodar att rätt mången, i likhet med mig, innan han satt sig närmare in i frågan, betraktat samma stadgande som ett uttryck af speciel juridisk vishet, den lekmanaförståndet icke förmått uppfatta. Med stöd af de rättslärdes auktoritet har man ansett detsamma som ett slags mystiskt nödvändigt ondt; och därför hafva de röster, som höjt sig för vanfräjdens borttagande ur strafflagen, icke hittills kunnat göra sig gällande.

Men det der juridiska stödet har numera på ett betänkligt sätt börjat vackla. Ty för det första måste man erkänna, att tidsandan går i den riktning — hvilket ingalunda kan anses beklagligt — att folket vill förstå och gilla de lagar, som det skall efterleva; och för det andra har man ju på senare tider äfven från rent juridiskt håll fått höra värtaliga röster, som från både lagstiftningens och lagskipningens synpunkt klarligen ådagalagt denna straffpåföljds olämplighet, dermed visande att allmänhetens länge deremot närda antipati ingalunda varit oberättigad.

En af dessa röster fingo vi nyss höra här i kammaren, nemligen den förste talarens. Men han är ingalunda ensam. Då jag länge lifligt intresserat mig för denna fråga, har jag sökt upplysningar derom af mera framstående jurister; och jag har hört åtskilliga bland dessa, äfven ledamöter af öfverrätt, hafva samma åsigt som den förste talaren. Slutligen, och framför allt, ber jag få påpeka, att vi nu i officiella handlingar fått erfaras, att vanfräjden har sina vedersakare äfven inom landets främsta juridiska korporation: Konungens högsta domstol.

Jag vill i sistnämnda afseende hänvisa till justitierådet Skarins yttrande till högsta domstolens protokoll för den 19 december 1889, uti hvilket yttrande justitierådet Glimstedt instämt. Detta yttrande upplästes delvis af den förste talaren, och jag skall därför icke uppehålla kammaren med att återgifva det. Men jag vill uttala

den åsigt, att, sedan man läst detta utlåtande, hvarje tvifvel om den ifrågavarande straffpåföljdens lämplighet eller olämplighet bör vara skingradt. Mot den klara, öfvertygande och varmhjertade argumentation, som justitierådet Skarin här framlagt, synes mig heller icke någon invändning kunna göras, åtminstone om man ser saken, icke från det abstrakta juristeriets synpunkt utan från den praktiskt-filantropiska synpunkt, hvilken inom strafflagstiftningen om någonstädes bör vara den företrädesvis bestämmande. Också är anmärkningsvärdt, att af de högsta domstolens ledamöter, som icke instämt med justitierådet Skarin, det dock icke fins någon, som ens försökt att vederlägga honom. Och så vitt jag kunnat finna af handlingarna i detta ärende, finnes öfver hufvud icke alls något dylikt försök gjordt, annat än det, som innebäres i herr justitieministerns uttalande till statsrådsprotokollet den 14 februari 1890. Der säger herr justitieministern: »Så länge lagstiftningen på skilda områden uppställer god fräjd såsom vilkor för utföningen af vissa rättigheter, lärer det emellertid vara oundgängligen nödigt, att strafflagen bestämmer, hvilka brott skola medföra ifrågavarande påföljd». Jag får bekänna, att jag icke rätt kan fatta denna bevisföring. Ty om man verkligen skulle anse, att straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende är i och för sig olämplig, så kan den väl icke blifva mera lämplig och ändamålsenlig *derför* att den står i samband med vissa andra lagbestämmelser. Äfven dessa kunna ju i sådant fall ändras. Ja, säger man, men då skall det ske *först*. Må vara, att den marschen vore den rigtigaste. Men mig synes det, som om de resp. ändringarna också kunde ske *samtidigt*. I hvilket fall som helst kan den anmärkta omständigheten icke innebära giltig anledning att vid revision af strafflagen införa en bestämmelse, som man skulle anse felaktig, utan bättre vore väl då att uppskjuta denna revision, tills man kunde vara färdig jemväl med de förändringar, som deraf betingades i fråga om alla de lagrum utanför strafflagen, hvilka nu stå i samband med strafflagens föreskrifter på detta område.

Af lagförslaget, sådant det för närvarande föreligger, finna vi, att denna straffpåföljd hädanefter som hittills skulle åläggas dels *för alltid* och dels *för viss tid*. I förra fallet skulle den tillämpas för dem, som dömts till dödsstraff eller till lifstids straffarbete, äfvensom för menedare; i senare fallet för åtskilliga andra förbrytare.

Hvad nu först beträffar dem, som gjort sig förfallna till dödsstraff eller straffarbete på lifstid, så kan åtminstone jag icke fatta, hvilken praktisk betydelse denna straffpåföljd kan hafva för den, som aldrig lemnar fängelset, förrän han går till grafven, vare sig med eller utan passerande af stupstocken. För både honom sjelf och för samhället kan det väl vara temligen likgiltigt, om han är vanfräjdad eller icke. Skulle det emellertid finnas något, för mig icke känt, skäl att för sådana personer bibehålla denna straffpåföljd, så synes det mig, som om man skulle kunna göra dem till föremål för särskilda bestämmelser i detta afseende.

Helt annorlunda ställer sig frågan för menedare och för sådana

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

lifstidsfångar, som blifvit benådade och frigifna. De skola dragas med vanfräjdsmärket under hela sin återstående lifstid. Vare det långt ifrån mig att vilja förringa mördarens och menedarens inför Gud och människor vederstyggliga och nesliga brott. Men sedan jag sagt detta, må det tillåtas mig att uppställa den frågan: är det väl så alldeles visst, att hvarje sådan person är för återupp-rättelse oemottaglig? Är det visst och gifvet, att han befinner sig i afseende på sitt moraliska tillstånd i ett sådant djup af förnedring, att han icke kan med samhället försonas, eller, om han också *kan* det och *vill* det, att han icke bör *få* det? Jag tror icke detta. Jag är tvärtom öfvertygad, att det kan finnas sådana fall, då dylika olycklige både kunna och vilja med samhället återförsonas. Och då anser jag ock att samhället *icke har rätt* att förhindra detta genom en sådan åtgärd, som stämplar dem med van-ärens märke för hela lifvet.

Jag har, särskildt i afseende på menedsbrott, haft tillfälle att se, och det på mycket nära håll, ett exempel, som verkligen härutinnan är ganska upplysande. Jag utbeder mig därför att här hos herrarne i korthet få redogöra för detta fall. Det hände för många år sedan, att fem artillerister, som alla tillhörde ett af de å Karlsborg förlagda batterierna af göta artilleriregemente, tillsammans begingo en våldshandling, hvilken väl icke ursprungligen var så illa menad, men som, på grund af omständigheterna, i sin fullföljd urartade till groft hemfridsbrott — i parentes kan jag upplysa, att de banade sig väg in till en lönkrögare och genompryglade honom grundligt, utan att dock tillfoga honom någon skada till lif eller lem —. Målseparen anmälde saken för befälet, och med den kännedom, detta hade om sitt folk, var det icke svårt att tänka ut, hvilka våldsverkarne voro. De före kallades och konfronterades med målseparen, som identifierade dem, men de nekade. Saken bragtes så till domstol, ty värr icke till krigsdomstol, enär brottet icke var af sådan natur, utan till häradsrätt. Men då, gent emot de tilltalades nekande, det icke fans någon bevisning, så tillgrep åklagaren en utväg, som i ty fall, efter hvad jag hört, icke lär vara ovanlig, men som ur moralisk synpunkt måste anses fullkomligt förkastlig. Han stämde nemligen två af de fem artilleristerna till vittnen och åtalade blott de öfriga tre. Men då målseparen icke kunde redogöra för, hvilka som voro mer eller mindre brottsliga, så tog åklagaren sina vittnen på måfå ur högen, och det ville sig då icke bättre, än att han träffade på just de begge, som vid brottets begående egentligen varit förgångsmän. Der stodo nu de två karlarne inför alternativten: *antingen* att genom sitt vittnesmål åstadkomma kamraternas fällande för ett brott, i hvilket de (vittnena) sjelfve voro mest delaktige, men för hvilket de nu skulle gå fria, *eller* ock att begå mened. De föllo för frestelsen och förklarade på den aflagda eden, att de ingenting visste. Jag frågar nu: är det rimligt och rättvist att anse en under sådana förhållanden begången mened såsom en alldeles urbota synd, en synd, som skall ådagalägga ett moraliskt förderf så stort, att det alldeles icke här i tiden *kan* eller *får* afhjelpas? Jag tror det

icke, och utgången visade, att i detta speciella fall så icke heller var händelsen. Ty hvad inträffade? Dessa karlars batterichef var, då brottet begicks, frånvarande i tjänsteförrättning på annan ort och kunde icke återkomma förrän första rättegångstillfället redan var öfver och meneden gjord. När han hemkom, förekallade han emellertid de fem artilleristerna till enskildt samtal, hvaraf följden blef den, att vid nästa rättegångstillfälle, då utslag i målet skulle falla — ett utslag, som sannolikt måst blifva frikännande, enär ingen bevisning i saken förekommit — dessa karlar inlemnade en skrift, hvari förloppet af händelsen sanningsenligt skildrades från början till slut. Följden blef den, att de två vittnena åtalades för frivilligt återkallad mened och dömdes, men till det lindrigaste straff, lagen för sådant brott stadgar, eller, om jag mins rätt, en månads fängelse. Ja, nu kan man ju säga, att här förelåg ett *frivilligt* återkallande, som väsentligen förringade brottsligheten. Men då erinrar jag derom, att detta återkallande berodde helt och hållet på tredje mans alldeles tillfälliga mellankomst. Hade icke denne batterichef händelsevis hemkommit i tid och då ingripit så som skedde, så hade meneden för visso fått stå kvar utan något återkallande, och *om* sedermera brottet genom någon omständighet blifvit uppdagadt, så hade de begge karlarne blifvit åtalade och fälda för mened i dess svårare form, och de hade då fått vanfräjdsmärket på sig för lifstiden. Den omständigheten, att de *efter* meneden tillfälligtvis genom en tredje person kommo till insigt om sin brottslighet och om sättet att så vidt möjligt försona densamma, kan ju icke vara något bevis för *deras moraliska ståndpunkt vid det tillfälle, då brottet begicks*, ty denna ståndpunkt var ju i hvarje fall gifven. För öfrigt fick jag alldeles särskildt bevis på att åtminstone den ene af dessa båda menedare ingalunda saknade moralitet, ty sedan de utstått sitt straff, tog jag en af dem i min personliga tjänst, som officersuppassare. Jag hade honom i denna egenskap, om jag mins rätt, omkring ett år. Han kom och han gick under denna tid hvar dag i mitt hem, han hade allehanda förtroendeuppdrag, dem han aldrig svek, men väl gaf han många prof på trohet och tillgifvenhet mot både mig och de mina. Sålunda blef det bevisadt, att denne man, fastän en gång menedare, *icke* var så moraliskt förderfvad, att han ej kunde återupprättas. Nu kan man må hända vilja säga, att detta fall är mera exceptionellt. Men för det första tror jag, att många ungefär analoga fall skulle kunna uppletas, och för det andra: om endast *ett enda* sådant fall inträffat och således *kan* inträffa, så synes väl lagstiftningen ej böra lemna detta utan hänsyn.

Detta i afseende på straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende *för alltid*.

Men lagförslaget talar också, såsom nyss anmärktes, om en dylik påföljd *för viss tid*. Ja, i detta hänseende synes mig bestämmelsen icke vara stort bättre. Den förste talaren har temligen fullständigt utvecklat skälen, hvarför en sådan påföljd icke kan anses lämplig. Jag vill därför endast, om man ser saken från synpunkten af *samhällets* säkerhet och intresse, erinra om hvad

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

justitierådet Skarin i en punkt af sitt förutnämnda anförande yttrat. Han säger der: »Hvad hänsyn till samhällets och rättssäkerhetens bästa härutinnan fordrar lärer dock, såsom i andra lagstiftningar skett, kunna genom särskilda bestämmelser ernås, utan att för den skull bibehållande af stadgandet om förlust af medborgerligt förtroende nödvändiggöres».

Jag vill tillägga, att om man väger mot hvarandra de olägenheter, som för samhället kunna följa å ena sidan deraf, att en icke vanfräjdad, frigifven brottsling missbrukar samhällets förtroende, och å andra sidan deraf, att en person, som är vanfräjdad, just därför begär nya brott mot samhället, så tror jag, att de senare olägenheterna äro vida öfvervägande.

Och ser man saken ifrån *brottslingens* synpunkt — är det då icke gifvet, att, om hos den frigifne brottslingen finnes qvar en enda gnista af hederskänsla, af begär efter återförsoning med samhället, denna gnista skall flamma upp i låga, om samhället går honom till mötes med välvilja och glömska af det förflutna, men att, om samhället möter honom med förakt och misstro, gnistan i nio fall af tio skall släckas ut? Finnes återigen ingen sådan gnista, ja, då lärer den sannerligen icke kunna tändas genom vanfräjden, utan då återfaller den olycklige snart i nya brott och får deraf röna följderna.

Jag är lifligt öfvertygad om, att det endast är en tidsfråga, när i alla händelser denna straffpåföljd: »*förlust af medborgerligt förtroende*» skall komma att försvinna ur vår strafflag. Hela den riktning, hvori lagstiftningen utvecklat sig, antyder detta, icke minst de väsentliga förmildringar, som nu äro föreslagna. Men då jag detta tror, så synes det mig också lämpligt att vid nu förestående revision af strafflagen taga steget fullt ut, så godt först som sist. I denna öfvertygelse, herr talman, ber jag att få yrka återremiss, i syfte att få bestämmelserna om förlust af medborgerligt förtroende ur strafflagen borttagna.

Med herr Bratt förenade sig herrar *Svensson* i Karlskrona, *Collander*, *Liljeholm*, *Nydahl*, *Andersson* i Hasselbol, *Pålsson* och *Björck*.

Ordet lemnades härefter till chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Östergren, som anförde: Med anledning af de yttranden, som nyss afgifvits af herrar Berg och Bratt, ber jag få erinra kammaren om, huru den nu ifrågasvarande straffpåföljden tillkommit.

Så länge det funnits brott, och straff därför varit stadgade, har det äfven funnits något, som motsvarat straffpåföljden »*förlust af medborgerligt förtroende*». Innan 1864 års strafflag antogs, följde på de grofva brotten vanfräjd, som var uttrycket för den allmänna meningen om den brottslige; och denna vanfräjd medförde samma olägenhet, som den nuvarande straffpåföljden har: den var nemligen hinderlig, då en brottsling, som utstått sitt straff, sökte utväg att försörja sig. Vid den nya strafflagens antagande sökte man der-

före minska denna olägenhet samt införde i lagen i stället för vanfräjd en straffpåföljd, förlust af medborgerligt förtroende, som kunde ädömas för alltid eller på viss tid. Innan denna anordning vidtog, var den, som begått groft brott, vanfräjdad för lifstiden. Man fann detta vara hårdt och obilligt, hvarför man sökte befordra den fallnes återupprättelse genom att i lagen införa en straffpåföljd, hvilken kunde ädömas äfven för kortare tid. Detta var ju en stor mildring. Nu påyrkas emellertid ytterligare mildring för den brottslige, och röster hafva höjts för ett fullständigt borttagande af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende. Min mening derom har jag uttalat i statsrådsprotokollet, till hvilket jag yttrat: »att så länge lagstiftningen på skilda områden uppstälde god fräjd såsom vilkor för utöfningen af vissa rättigheter, det syntes vara oundgängligen nödigt, att strafflagen bestämde, hvilka brott skola medföra förlust af medborgerligt förtroende. På många ställen i lagar och författningar stadgas, att vanfräjdade personer, det vill säga sådane, som begått grofva brott, elier att de, som är dömde förlustige medborgerligt förtroende, skola vara utestängde från vissa rättigheter och förmåner. Genom dessa stadganden hänvisas till strafflagens bestämmelser; och om man ur strafflagen borttager straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende, blifva de omnämnda stadgandena i den civila lagstiftningen utan verkan. Detta går icke an. Herr Bratt synes hysa en motsatt åsigt; men jag ber få fästa uppmärksamheten derå, att t. ex. riksdagsordningen bjuder, att den, som saknar medborgerligt förtroende, icke må godkännas såsom riksdagsman. De bestämmelser i strafflagen, till hvilka riksdagsordningen hänvisar, kunna naturligtvis icke borttagas, utan att på samma gång grundlagsbudet ändras eller något annat sättas i dess ställe. De, som ifrå för borttagandet af den ifrågavarande straffpåföljden, böra därför först söka åstadkomma ändring i lagens särskilda stadganden utom strafflagens område, hvilka äro baserade på en förutsättning af befintligheten utaf denna straffpåföljd. En reservant mot utskottets föreliggande hemställan har väckt förslag i sådant syfte, ty i sin reservation ifrågasätter han en revision af näringsfrihetsförordningen för att den måtte ändras i den rigtning jag antydt. På samma sätt kunna ändringar föreslås i processlagstiftningen. I rättegångsbalken finnes ett mycket viktigt kapitel, nemligen det som handlar om bevisning inför rätta. Innan dess stadganden blifva ändrade, möta stora svårigheter för att taga bort straffpåföljden: förlust af medborgerligt förtroende.

Här har icke framställts något annat yrkande än om återremiss af den första punkten i den föredragna §. Den lyder så: »vissa i lagen bestämda brott medföra den påföljd, att den dömde förklaras hafva förverkat medborgerligt förtroendes».

Jag kan icke inse, hvarför denna punkt skulle behöfva återförvisas, då den, som påyrkat detta, gifvit till känna, att han ändock vill hafva den ifrågavarande straffpåföljden kvar i några få fall. Den förste talaren var så liberal, att han ville utesluta förlusten af medborgerligt förtroende för fjerde resan stöld äfvensom för förfalskningar af allra värsta slag, och blott bibehålla denna

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

påföljd för de gröfsta menedsbrotten samt sådana brott, som medföra dödsstraff eller lifstids straffarbete. Alla andra brott, huru svåra de än voro, skulle icke medföra förlust af medborgerligt förtroende, utan brottslingarne skulle hafva samma rättigheter som de ostraffade. Det är, synes det mig, temligen radikalt. Jag antager, att med yrkandet om återremiss egentligen åsyftas att få förslaget helt och hållet kasseradt. Jag ber därför att för kammaren få redogöra för innebörden af Kongl. Maj:ts förslag. Kammaren må derefter pröfva, huruvida det kan vara skäl att förkasta förslaget eller ej.

Genom förslaget skulle användningen af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende i högst betydlig mån inskränkas. Denna inskränkning åstadkommes dels genom det stadgande, att påföljden icke får ådömas någon för alltid, såvida icke den dömda begått menedsbrott eller ock sådant brott, som medför dödsstraff eller straffarbete på lifstid. Detta stadgande verkar öfver hela strafflagen som en ganska stor lindring i straffbestämmelserna, ty enligt nu gällande strafflag kan det i många fall förekomma, att med straffarbete på viss tid förenas straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende för alltid. Vidare skulle användningen af straffpåföljden inskränkas derigenom, att strafflagens latitud för ringare tjufnadsbrott blifvit nedsatt till fängelse. Deraf följer att, i alla de fall då straffet stannar vid fängelse, förlust af medborgerligt förtroende ej får ådömas. Åt stadgandet i 2 kap. 19 § har gifvits en annan uppställning. Det nuvarande stadgandet har nemligen tolkats olika af olika domstolar, hvilket man velat förekomma. För unga förbrytare mellan 15 och 18 års ålder stadgar förslaget en betydlig nedsättning i straffen, i allmänhet till hälften af hvad å gerningen eljest följa skulle. Förhöjning i straffet för iteration, der sådan förhöjning i lag är stadgad, skulle för de unga förbrytarna icke få förekomma. Detta är också en väsentlig mildring i straffbestämmelserna. Slutligen, hvad unga förbrytare beträffar, öfverlemnas det åt domaren att för hvarje särskildt fall pröfva, om straffpåföljden skall den unge förbrytaren ådömas eller icke. Detta stadgande kommer sannolikt att tillämpas så, att då en ung person första gången förbryter sig, går han i regeln fri från straff. I förslaget har upptagits ett nytt stadgande om preskription i fråga om straff för återfall i brott. Det har nemligen inträffat att personer, som i sin ungdom råkat begå en mindre stöld, derefter lång tid förhållit sig ostraffligt ända till sin ålderdom, men då återfallit i tjufnadsbrott och blifvit dömda till iterationsstraff. Detta har mången funnit upprörande, hvarför i förslaget intagits ett stadgande om preskription för iterationsstraffet för det fall, att den brottslige minst 10 år näst före det han begick det förnyade brottet hvarken gjort sig saker till eller undergått bestraffning för groft brott.

Nödvärnsrätten har blifvit i icke ringa grad utsträckt, och lagutskottet har föreslagit en ytterligare utsträckning af denna rätt.

Nya stadganden hafva införts om skydd vid sådana andaktsöfningar, som icke äro att hänföra till gudstjenst, och vid främmande församlingars enskilda andaktsöfningar. Äfven har det ansetts nöd-

vändigt att i öfverensstämmelse med främmande länders lagstiftningar stadga straff för försök till mordbrand och för skadegörelse genom explosiva ämnen. Strafflagens 20 kap. har erhållit en betydligt förenklad uppställning, som ansetts vara behöflig; och föreslås straffmildringar på omkring fyratio ställen samt straffskärpningar i sjutton paragrafer. Mildringar förekomma i alla kapitlen i lagen och skärpningar hufvudsakligen i fråga om våld å person, der nu gällande straff ansetts vara allt för låga, och för bedrägeribrott med afseende derpå, att dessa brott betydligt tilltagit i antal.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Jag har velat göra denna sammandragna redogörelse angående förslaget innebörd för att sätta kammaren i tillfälle att bedöma, huruvida det är skäl att tillbakavisa förslaget, hvarigenom det arbete, som derpå nedlagts, skulle vara förspildt. Jag hoppas, att kammaren icke skall göra detta, utan acceptera de reformer, som i förslaget bjudas. Den, som icke finner sig tillfredsställd med förslaget utan vill gå längre i reformer, kan ju söka åstadkomma partiella sådana på de lagstiftningsområden, som beröras af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende. För närvarande anser jag icke tillrädligt att utesluta den ofta omnämnda straffpåföljden ur strafflagen, och om kammaren fattar beslut härom, så möter det sannolikt motstånd i Första Kammaren; och hela frågan förfaller. Skulle mot förmodan båda kamrarna fatta ett sådant beslut, kommer jag att afstyrika sanktion derå.

Vidare anförde herr Broström: Efter den utmärkta utredning i frågan, som herr Berg lemnat, skulle jag kunnat inskränka mig till att instämma med honom, men då jag är motionär i ämnet, så ber jag att få yttra några ord.

All strafflagstiftning går ut eller bör åtminstone gå ut derpå, att brottslingen skall lemna straffanstalten bättre, än då han fördes dit, men straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende kan icke i någon mån förbättra brottslingen. Detta är ju dock meningen äfven med det lagförslag, som nu föreligger, men, som jag nyss sagt, att detta vanfräjdsmärke skulle kunna i någon mån förbättra brottslingen, har ingen förmått bevisa. I statsrådet och chefens för justitiedepartementet yttrande, som jag med stor uppmärksamhet följt, har jag dock icke funnit ett enda ord, som häntydt på att denna straffpåföljd skulle förbättra brottslingen.

Herr statsrådet hemställer, att man icke må förkasta detta förslag, som har så många företräden framför den nuvarande lagstiftningen i ämnet. Ja, visst har detta förslag företräden, det vore illa annars, men det bör väl ej hindra att införa en bestämmelse, som gör lagen ännu bättre än föreliggande förslag.

Det nämndes från statsrådsbänken, att vid omarbetningen af den gamla missgerningsbalken, då den nya strafflagen tillkom, den stora förändringen gjordes, att i stället för *vanfräjd för lifstiden* förlust af medborgerligt förtroende *på viss tid* såsom straffpåföljd infördes, och detta var också en förbättring, men det synes mig, som om nu, efter 26 års förlopp, den ytterligare förbättringen borde kunna åstadkommas, att denna straffpåföljd helt och hållet bortföle.

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

Jag ber att få hänvisa till hvad herr Berg redan anfört efter en medlem af högsta domstolen. Det är onödigt att åter upprepa det, men jag anser att ett yttrande af en sådan man som justitierådet Skarin bör väga tungt. Han yttrar den mening, att stadgandet om förlust af medborgerligt förtroende kan och bör uteslutas ur strafflagen, och längre fram har han hänvisat till det sätt, hvarpå de följder, som med anledning af ett sådant beslut uppstode, skulle kunna undgås.

Herr talman! Jag vill icke uppehålla kammarens tid, utan ber att få hänvisa till min motion och instämma med herr Berg i hans yrkande af återremiss.

Herr Lilienberg: Efter det fullständiga anförande, herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet nyss haft, har jag icke mycket att säga. Herr statsrådet har redan bemött den förste talaren. Denne talares anförande vittnade om mycken värma, men det förefaller mig, som om han sett frågan något ensidigt. Han frågade hvad straffets ändamål vore och huruvida detta ändamål kunde anses uppfyllt af påföljden förlust af medborgerligt förtroende. Men han förbisåg, att här egentligen är fråga om något annat. Hos vårt folk har från äldre tider rotats den föreställningen, att med vissa gröfre brott följde vanheder. Denna föreställning har tagit uttryck i den fordran, att vilkoren för åtnjutande af god fräjd, ett uttryck, som förekommer i åtskilliga af våra lagar och författningar, i vissa fall böra vara föremål för lagstiftning. Som herr statsrådet redan påvisat, har lagstiftningen också reglerat dessa förhållanden och gått i en allt mildare riktning. Sedan år 1864, då nu gällande strafflag utkom och der stadgandet om förlust af medborgerligt förtroende på viss tid första gången förekom, har sedan på 1870-talet skett ytterligare mildring derhän, att denna straffpåföljd sedermera kunnat ådömas till och med på så kort tid som ett år. Nu har ytterligare en lindring i detta hänseende föreslagits. Jag tror, att den förste talarens anförande led af någon inkonsequens, då han sade, att straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende skulle kunna försvinna, ehuru han slutade med att erkänna, att denna påföljd dock måste finnas kvar för vissa gröfre brott. Är det nu så, att denna påföljd ändå bör stå kvar, så kan man ju då vid behandlingen af förslaget i hvarje särskild punkt se till, huruvida denna påföljd bör finnas kvar vid det eller det brottet, men jag tror icke det vore rådligt att så kraftigt bryta med den allmänna åskådningen, som den förste talaren föreslagit. Om denna straffpåföljd borttoges, så blefve följden den, att man i stället finge stadga, att den som gjort sig skyldig till ett visst brott icke skulle få nyttjas i allmänna värf eller vittna, och denna påföljd skulle då begränsas till viss tid, emedan påföljden eljest skulle blifva strängare än hvad för närvarande är fallet. Men under sådana förhållanden blir det heller ingen skilnad mellan detta och hvad som nu är stadgadt. Det skulle då endast qvarstå en påföljd, som utgjorde hinder för den frigifnes försörjning med yrke, näring eller

anställning hos enskild person, men dessa följder kan man borttaga genom lagbud, som reservanterna nu föreslagit.

På dessa skäl och med åberopande af hvad herr statsrådet anför, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i första punkten.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Herr Wester: Den förste talaren omnämnde i sitt anförande ett yttrande af två ledamöter i högsta domstolen. Det är mycket riktigt, att desse ledamöter ansett att påföljden förlust af medborgerligt förtroende kunde uteslutas, men de hafva tillika sagt sig betvifla, att en sådan förändring i lagstiftningen för närvarande kunde vidtagas, och föreslagit, att förändringen skulle ske på så sätt, att denna påföljd *ovilkorligen* skulle ådömas endast för några få vissa grofve brott. För andra grofva brott deremot skulle det bero på domarens pröfning att ådöma påföljden eller icke, och för sådana brott, der denna påföljd icke ådömdes, skulle likväl följa en viss inskränkning på längre eller kortare tid i rättigheten att beklåda åtskilliga befattningar, väljas till förtroendeuppdrag eller användas såsom vittne. Hade Kongl. Maj:t framlagt ett förslag i denna riktning, skulle jag med glädje gifvit min röst dertill, emedan det icke kan förnekas, att den nuvarande påföljden medför stora olägenheter, icke minst derigenom att den bereder svårigheter för den dömda att sedermera förvärfva sitt uppehälle, samt hindrar honom att utöfva handel och handverk i någon större utsträckning. Men *då* vi hört herr statsrådets och chefsens för justitiedepartementet anförande, *då* vi känna stämningen i Första Kammaren, *då* det ligger i sakens natur att, som herr statsrådet sagt, ett borttagande af denna påföljd nu icke kan låta sig göra, och *då* å andra sidan det nu föreliggande förslaget innehåller många nyttiga, för att icke säga nödvändiga strafflindringar och förbättringar i öfrigt, synes mig vara skäl att låta tanken på borttagande af ifrågasatta påföljd fara och att i stället sträfva efter att få detta förslag igenom så fort som möjligt, i synnerhet som, om Riksdagen bifaller det af herr Lilienberg reservationsvis framställda förslaget till sådan ändring af stadgandet om förlust af medborgerligt förtroende, att det icke verkar till förfång för brottslingen att förvärfva sitt uppehälle, en af de väsentligaste olägenheterna af påföljden kan borttagas.

På dessa skäl anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Gustaf Berg: Jag skall be att få påpeka, att min framställning om återremiss afsåg 19 § i dess helhet, fastän jag ansåg mig icke kunna yttra mig vidsträcktare än angående den nu föredragna första punkten af samma paragraf. De grundsatser, en föregående talare uttalade, stå visserligen icke i någon direkt motsats till de af mig framhållna; men jag anser, att, om återremiss kommer i fråga, bör lagutskottet taga under förnyad ompröfning hela denna fråga angående förlust af medborgerligt förtroende, och därför finner jag också lämpligt, att icke endast de begge sista momenten utan äfven första momentet i denna 19 § till lagutskottet återremitteras.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har påpe-

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

kat, att, om återremiss nu beslutes, så skulle derigenom kunna inträffa, att hela lagförslaget komme att falla; och herr statsrådet har äfven fäst uppmärksamheten på de många och goda förbättringar lagförslaget innehåller. För min del medgifver jag obetingadt, att förslaget innehåller många goda och förträffliga ändringar i strafflagen. Men jag anser icke, att det skulle vara någon så synnerligt ohjelpelig skada, om lagförslaget komme att falla vid denna riksdag. Man kunde vid sådant förhållande tänka sig, att nya lagberedningen skulle kunna taga denna fråga om förlust af medborgerligt förtroende under förnyad ompröfning. Och man skulle äfven kunna tänka sig, att, om lagberedningen utginge från det antagandet, att förändring verkligen kunde och borde ske i hela karakteren af detta institut, som kallas medborgerligt förtroendes förlust, så skulle lagberedningen kunna framkomma med ett fullständigt förslag till ändring i lagstiftningen på alla områden, som böra stå i jembredd med och beröras af stadganden angående förlust af medborgerligt förtroende.

Det har anmärkts, att de åsikter, jag uttalat, skulle vara liberala och radikala. Jag ber få säga, att de icke innesluta något annat syfte än att man bör åt samhället återförvärfva en del medborgare, hvilka samhället nu genom sin onödiga stränghet går förlustig. Och dessa åsikter hafva icke gått längre än de uttalanden, som gjorts i Konungens högsta domstol.

Herr Lilienberg anmärkte mot mitt förslag, att i folkmedvetandet skulle ovilkorligen ligga den uppfattningen, att med vissa gröfre brott följde vanheder. Jag ber få säga, att jag är den allra förste, som obetingadt medgifver brottets föraktlighet, och anser, att det vore mycket sorgligt, om icke vårt folk skulle hafva den uppfattningen, att en del gröfre brott verkligen medförde vanheder. Jag medgifver det således obetingadt; men jag vill icke beledsaga denna vanheder med en påföljd, som försvarar den olycklige brottslingens återupprättelse. Detta är hvad jag åsyftat, icke något annat.

Herr talman! Jag vidhåller på de skäl, jag anført, mitt yrkande om återremiss äfven angående den första punkten.

Herr Lundén: För min del anser jag, att ett uppskof med denna fråga är mindre skadligt, än om vi nu kanske något förhastadt få en lagstiftning, som *i viss mån* kan vara en förbättring, men som dock icke uppfyller alla de kraf på förbättringar, som skulle kunna ernås.

Utom det myckna, som af herr Berg m. fl. anförts, talande för en återremiss, skall jag be att få nämna den erfarenhet, jag flera år haft i pastorexpeditionen med afseende på till hemorten återkomna fångar, som efter utståndet straff blifvit hänvisade till pastor för utfående af något betyg. Dessa fångar, i synnerhet de som utstått straff för första resan stöld, återkomma från fängelset i de flesta fall besjälade af en allvarlig åstundan och åtra att återvända till ett hederligt lif, men de hafva måst gå ut i verden och söka sig arbete med ett betyg, der det heter, att de äro för så och så lång tid förlustiga medborgerligt förtroende. Då jag sett dessa

människors tårfyllda ögon och hört dem med ett sådant betyg i handen säga: »ja, med detta kommer jag ingen väg», då har jag många gånger tänkt, att denna straffpåföljd, förlust af medborgerligt förtroende, efter första resan stöld, ja, kanske äfven efter andra, må hända är alltför sträng. Och många gånger har jag, då jag om den frigifne haft goda vitsord från vederbörande fängelsepredikant, *bredvid* hans fräjdetyg skrivit ett enskildt betyg, till en eller annan arbetsgifvare med begäran, att han måtte försöka, om icke mannen i fråga kunde vara att än en gång lita på, och att han ville taga honom i arbete och hjälpa honom till bröd åt sig och de sina. Denna erfarenhet, som mångfaldigat sig under årens lopp, har gjort, att jag tycker, att det föreliggande förslaget icke gått så långt, som önskligt vore, i att mildra denna straffbestämmelse. Jag har dessutom för några år tillbaka sedan talat med en mångårig fängelsepredikant, som med allra största ifver uttalat önskvärdheten deraf, att denna straffpåföljd i långt flere fall, än detta lagförslag gifver vid handen, ur lagstiftningen uteslötes. Jag skulle dock knappast vilja gå lika långt som herr Berg, då han undantog endast dödsstraff, straffarbete på lifstid och straff för gröfre menedsbrott och således ville att blott för dem, som ådömts sådana straff, skulle följa förlust af medborgerligt förtroende. För min enskilda del tror jag, att äfven den, som genom itererande af tjufnadsbrott visat sig hafva gjort brottet till sitt yrke, bör efter domstolens bepröfvande kunna dömas förlustig medborgerligt förtroende. Men då det naturligtvis är svårt, för att icke säga omöjligt, för den som icke i utskottet kunnat deltaga i frågans behandling, och ej heller varit i tillfälle att mer än ett par dagar studera detta omfattande lagförslag, att ingifva något förslag till ändring, så finner jag mig böra instämma med herr Berg i hans yrkande om återremiss på de af honom anförda grunder och i af honom angifvet syfte. Jag ber således, herr talman, att få yrka återremiss.

Herr Björck: Såsom herrarne känna, har jag till denna riksdag aflemnat en motion i syfte att få ändring i ordalydelsen af 2 kap. 19 § strafflagen; men vid genomläsandet af utskottets betänkande i nämnda hänseende har jag funnit, att hvarken min eller herr Broströms motion blifvit af utskottet synnerligt mycket beaktad. Jag vill dock nämna några ord om de grunder, på hvilka jag stödde mig vid inlemnandet af denna motion.

Efter de sakrika anföranden, vi fått höra från åtskilliga talare i kammaren, torde icke mycket vara att säga om sjelfva saken, men något tror jag dock kan vara att yttra.

Det har icke af någon talare, icke ens af herr justitieministern, mig veterligen kunnat ådagaläggas, att denna straffpåföljd, förlust af medborgerligt förtroende, inverkat något godt och nyttigt för den bestraffade, samhället eller någon af dess medlemmar.

Då jag under mitt hvardagliga lif får höra talas om en apparat, som skall arbeta utomordentligt väl, så förskaffar jag mig densamma, försöker den någon tid, och tror, att jag med den skall vinna mycket, men slutligen finner jag må hända, att den icke till-

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

närmelsevis motsvarar förväntningarna. En sådan apparat är också den, som, efter hvad vi nyss hörde, arbetat sedan 1864, och hvilken nu befunnits till alla delar ofullständig och icke uppfylla sitt ändamål eller motsvara de förhoppningar, som vare sig regeringen och statsmakterna eller folket i allmänhet hyst till densamma. Då så är, herr talman, vill jag å min sida förkasta denna apparat, ty den har bevisat sig oduglig och icke uppfyllt de fordringar man ställt på densamma.

När så är, bör man väl icke tveka att gå deras önsknningar tillmötes, som anse en förändring behöflig.

Jag har härvidlag kommit att fästa mig vid några ord af en fängelsepredikant i Venersborg, hvilka omnämnas i fängvårdsstyrelsens berättelse. Denne predikant anser denna straffpåföljd mycket förderflig, och när personer, som under många år umgås med fångar, anse inverkan af denna straffpåföljd vara olycksbringande, då borde Riksdagen och statsmakterna låta rätta sig häraf.

Mine herrar, jag tror att i detta envisa motstånd mot den begärda förändringen framskymtar något, som förut gjort sig gällande i riksdagen, och det är rädsla. Jag är öfvertygad att om några af samhällets bättre lottade medlemmar någon gång skulle träffas af lagens straffande arm och dervid jemväl ådömas förlust af medborgerligt förtroende, de likväl skola hafva lättare att få sin utkomst, då de hafva vidsträcktare bekantskaper, rikare anhöriga och flere andra möjligheter att efter utståndet straff skaffa sig och de sina en mera sorgfri tillvaro. Men värre går det för den fattige, som träffas af lagens straff, och därför böra vi tillse, att han icke drabbas allt för hårdt. Har han begått ett brott, då må han straffas och uttjena sitt straff, men sedan må han vara fri från vidare följelser. Skola samhället och statsmakterna hafva någon slags inre känsla af njutning öfver att denna skamfläck på vår lagstiftning skall stå kvar? Om ock detta straff härstammar från heden domen och man från uråldriga tider blifvit van vid detsamma, skall man därför bibehålla denna svarta fläck? Nej, jag vill, att den skall bort, och i anledning af hvad jag nu anfört och på grund af de skäl, som åberopats af en så framstående ledamot som herr Berg i hans vackra anförande, yrkar jag återremiss för att utskottet må taga under öfvervägande, icke blott denna punkt, utan äfven alla de öfriga paragrafer, som handla om vanfräjd, och på det att vi må få bort detta onda, som hvilat såsom ett mörkt moln öfver hela svenska folket.

Herr Widström: Vid pröfning af hvarje lagförslag är det en temligen allmän regel att man måste undersöka den historiska utvecklingen af det ifrågavarande rättsinstitutet. Med tillämpning af denna grundsats har herr justitieministern redogjort för gången af de frågor, som stå i samband med detta lagförslag. Deraf har man funnit, att vanfräjdspåföljden genom vår nu gällande lagstiftning blifvit inskränkt, enär vissa brott, som förut varit åtföljda af ständig vanfräjd, numera endast äro belagda med förlust af medborgerligt förtroende på vissa år. Det är alltså af största vigt att

aktgifva härpå vid den förändring och förbättring i lagstiftningen som nu ifrågasatts.

Den talare, som först yttrade sig, utgick såsom det synes från en helt annan ståndpunkt, ty han tog icke i betraktande den historiska utvecklingen, utan betraktade de nu gällande och de föreslagna nya bestämmelserna utan sammanhang med den äldre lagstiftningen. Vid sådant förhållande och då utgångspunkten sålunda blef ensidig, blef också omdömet i samma mån ensidigt.

Han betraktade nemligen stadgandet om förlust af medborgerligt förtroende, såsom det syntes mig, hufvudsakligen från brottslingens synpunkt, från synpunkten af möjligheten att åstadkomma hans förbättring och återinträde i samhället. Denna synpunkt är ju visserligen i all strafflagsstiftning af mycket stor vikt, men för min del tror jag icke, att det är den första och viktigaste synpunkten, utan denna är, hvilket straff samhället bör utmäta för att försona en begången förbrytelse. Då förbrytelser icke genom strafflagen kunna förhindras, så kan staten åtminstone upprätthålla den borgerliga rättfärdigheten genom att straffa den brottslige, som icke respekterar lagens bud. För staten och det allmänna är denna synpunkt af vida öfvervägande betydelse och i allt fall den första, som man har att iakttaga vid lagstiftningen. Sedan kommer i ordningen den frågan, huru man skall kunna åt samhället återvinna den sålunda straffade. Fasthåller man denna olika betydelse af de båda olika synpunkterna, tror jag icke, att man med fullt fog kan säga, att staten, sedan brottslingen frigifvits, stämplar honom såsom ovärdig allt medborgerligt förtroende. Det är icke genom domen, som brottslingen får denna stämpel på sig, utan derigenom att han begått brottet, och därför att detta brott i allmänna rättsmedvetandet är åtföljdt af den föreställningen att en person, som gjort sig skyldig till något dylikt, icke är att betrakta såsom en god medborgare. Det är således icke, såsom här antydts, någon slags förföljelse från statens sida, som ligger häruti, utan endast ett förklarande att frånvaron af medborgerligt förtroende är något som har sin grund i det allmänna rättsmedvetandet. Vill man således taga bort denna förklaring från domen angående en brottsling eller rättare sagdt från den lag, som domstolen har att tillämpa, så bör det bero på, om det ifrågavarande brottet är sådant, att det icke numera i allmänna omdömet medför vanfräjd, eller att gerningsmannen gjort sig förlustig allmänt förtroende. Hafva vi kommit derhän att alla brott, som icke medföra lifstids straffarbete, icke längre i allmänna omdömet äro vanfräjdande, då böra vi borttaga denna straffpåföljd ur lagen för dessa brott; men hafva vi icke kommit derhän, då bör den kvarstå, tills vi uppnått en sådan ståndpunkt. Jag tviflar dock på att sådana brott, som till exempel stöld och förfälskning, icke skulle anses vara af den beskaffenhet, att de äro vanfräjdande och nedsättande för den som begår dem. Hvad jag med detta velat säga är, att det icke är genom domstolens utslag och den anteckning derom, som sker i prestbetyget, som en person blir vanfräjdad, utan detta beror helt naturligt derpå, att han begått ett brott och derigenom satt sig i

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

en annan ställning än den medborgare, som icke begått ett sådant brott och således i borgerligt hänseende är bättre än den som brutit mot lagen. Att denna skillnad måste förefinnas i samhällen, der lagar finnas och skola respekteras, anser jag af största vikt vid fråga om stiftande af lagar. I jmförelse härmed är frågan om brottslingens upprättelse blott af mindre betydelse, en sak, som egentligen endast rör honom enskildt och först i andra rummet samhället. Dermed har jag icke velat säga, att icke samhället både bör och kan göra åtskilligt och mycket mera än hittills för att underlätta hans återgång till att blifva en god medborgare, ty lagen bör ju alltid vara sådana, att den icke i detta fall utgör något hinder för honom.

I afseende å de grunder, som den förste talaren sade sig hafva tänkt skulle tjena till ledning för lagutskottet vid en blifvande återremiss, vill jag säga, hvad jag tror att vice ordföranden i lagutskottet redan påpekat, nemligen att dessa grunder till en ganska väsentlig del äro mycket strängare och hårdare för den brottslige än de bestämmelser, som finnas i det nu framlagda förslaget. Den ärade talaren uppställde till exempel såsom allmän regel i afseende å kommunala och jag tror äfven riksdagsmannaval, att det skulle fastställas en tid af tio år, under hvilka brottslingen icke kunde rehabiliteras och komma i åtnjutande af dessa rättigheter. Man skulle således för alla dessa uppgifna fall och grupper af brott bestämma en tidrymd af tio år, under hvilken tid det icke skulle vara möjligt för brottslingen att återvinna medborgerligt förtroende. Nu händer det, såsom vi veta, ganska sällan eller åtminstone icke så ofta att denna straffpåföljd ådömes för hela tio år, utan man stannar vid två, tre eller fyra år, men enligt herr Bergs förslag skulle en sådan brottsling i flera år gå förlustig dessa medborgerliga rättigheter. Straffpåföljden skulle visserligen icke ut sättas i utslaget, men den skulle stå i lagen, och då kan jag icke förstå skillnaden häremellan.

Hvad herr Berg finner mest ömmande är, såsom det sades, omöjligheten för brottslingen att kunna försörja sig, då han icke finge drifva handel och annan näring, om han är vanfräjdad. Hvad den saken angår, så fins icke något hinder för honom att med biträde af hustru och hemmavarande barn till afsalu tillverka fabriks- och handtverksarbeten, ty dertill erfordras icke bevis om god fräjd, och jag tror att flertalet af de brottslingar, som här afses, tillhör denna kategori, för hvilken det icke kan komma i fråga att efter utståndet straff med biträde af andra än hustru och hemmavarande barn drifva någon rörelse. Skulle det nu vara någon större fabriksidkare eller grosshandlande, som blefve dömd till förlust af medborgerligt förtroende, och han efter utståndet fängelsestraff önskade fortsätta sin rörelse, så tycker man, att det vore förskräckligt hårdt för honom, hans familj och de personer, han skulle gifva sysselsättning, om han ej finge göra detta. Må så vara, men jag vet icke, hvarför man för en sådan större fabriks- eller handelsidkare skulle stadga ett särskildt undantag. Det är verkligen icke någon för sträng fordran, att en sådan person skall

hafva god fräjd. Man kan visserligen säga, att han har det bästa uppsåt att icke vidare handla svekligt, men om han på nytt begär tillstånd att fortsätta sin näring, så är det icke för mycket begärdt, att han skall visa sig hafva kommit i den ställning, att han eger god fräjd. Det kan eljest hända, att allmänheten får stora olägenheter af att inlåta sig i affärer med en sådan person. Ett fall vill jag nämna. Han utfärdar åtskilliga skuldförbindelser, efter som han drifver en stor affär. Sedan förnekar han sig hafva utfärdat dem och det finnes blott ett vittne. I vanliga fall skulle han under sådana förhållanden af domstolen åläggas edgång, men han har icke god fräjd, och enligt 17 kap. Rättegångsbalken kan han då icke gå värjemålsed. Detta visar, att den åsyftade förändringen icke är så lätt att åstadkomma.

Det kan vara ömmande för en hvar, som råkar ut för att blifva hemfallen under lagens straff, men man må icke säga, att det är lagen och samhället, som äro vållande till att han kommer i sådan olycklig ställning, utan han är sjelf skulden dertill, och han måste söka arbeta sig upp på nytt till det förtroende och den ställning, han genom sitt brott förlorade.

Dessa äro de grunder, på hvilka jag icke vill vara med om att lägga hinder i vägen för antagande af den föredragna punkten, utan yrkar bifall till densamma.

Herr *Wählin* förklarade sig instämma med herr *Widström*.

Herr *P. Waldenström*: Herr talman, mine herrar! När jag läste utskottets betänkande, förundrade det mig att se, hvad som stod redan i början af fjerde sidan. Der säges nemligen, att den här omtvistade straffpåföljden icke har till syfte *att tillfoga brottslingen något lidande* genom att utsätta honom för andra människors afsky och förakt. Jag har deremot alltid föreställt mig, att förlusten af medborgerligt förtroende för brottslingen medför mycket större lidande än det, att han någon tid varit förlustig sin frihet.

Här har talats mycket om det allmänna rättsmedvetandet, det allmänna tänkesättet, o. s. v. och att man måste taga hänsyn till det. Jag tror så äfven jag. Nu står det här i utskottets betänkande, att det icke är meningen att utsätta brottslingen för andra människors afsky och förakt, men *enligt det allmänna tänkesättet* utsätter man honom för nämnda påföljd genom att döma honom till förlust af medborgerligt förtroende utöfver strafftiden. Vill man alltså icke göra det, så må man icke heller i lagen intaga en bestämmelse, som, sedd i ljuset af detta allmänna tänkesätt, ovilkorligen måste leda dertill. Det må vara sant, att *benämningen* förlust af medborgerligt förtroende, »riktigt förstådd», såsom utskottet säger, innehåller något annat, än hvad allmänna tänkesättet inlägger deri, men att åtminstone hittills så icke varit fallet, det har utskottet likasom lagberedningen sjelf bevisat, då orden i andra kapitlet 19 paragrafen »vare såsom vanfräjdad ansedd» blifvit af dem borttagna. Enligt hittills gällande lag har alltså den, som

Ang. ändring i vissa delar af strafflagen m. m.
(Forts.)

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

ådömts förlust af medborgerligt förtroende, skolat anses såsom vanfräjdad. Huru kommer det sig då, att *benämningen* förlust af medborgerligt förtroende, »rigtigt förstadd», icke i verkligheten skulle innebära, hvad dock lagen med uttryckliga ord uttalat.

Lagberedningen säger: »huruvida bland de rättigheter och förmåner, för hvilkas tillgodonjutande god fräjd erfordras, tilläfvans finnas sådana, vid hvilka, till underlättande af straffade personers bemödanden att ärligt förvärfva sitt uppehälle detta förbehåll borde försvinna, är en fråga, som det ej tillkommer strafflagstiftningen att besvara». För min enskilda del förstär jag icke, hvem som skulle besvara denna fråga, om icke strafflagstiftningen. Hvarför innehåller lagen annars så många bestämmelser om påföljd af förlust af medborgerligt förtroende, om man icke vid uppgörandet af dessa bestämmelser hade utgått från den förutsättningen, att det verkligen tillkomme strafflagstiftningen att besvara den frågan, i hvilka fall man borde hafva eller icke hafva sådana bestämmelser, som hindrade en straffad persons bemödanden att ärligt förvärfva sitt uppehälle?

Herrarne torde hafva sig bekant, att många af dem, som äro straffade för, hvad vår lag anser för nesliga brott, och som i sina betyg hafva den der anteckningen om förlust af medborgerligt förtroende, äro nödsakade, för att komma sig upp igen, att begifva sig till främmande länder, och att de då särskildt resa till Amerika. Herrarne torde äfven veta, att mängden sådan person i Amerika kunnat taga sig fram och vinna en god ställning, och detta just till följd deraf, att kunskapen om hans förut begångna brott icke der såsom här lagt honom hinder i vägen. Jag hade för en tid sedan bref från en person, som efter utståndet fängelsestraff för tredje eller fjerde resan stöld farit till Amerika. Han skref och bad mig, som han viste hafva många bekanta i Amerika, att icke i min korrespondens med dem tala om, att han i Sverige blifvit straffad för stöld. Detta gjorde han, emedan han insåg att, om det blefve bekant, han vore för all framtid störtad likaväl der som här. Jag tror, att man bör taga sådant i betraktande, när det gäller att bedöma betydelsen af en straffpåföljd sådan som förlust af medborgerligt förtroende.

Nu säger utskottet i öfverensstämmelse med lagberedningen, att det är en missuppfattning att tänka, det förlusten af medborgerligt förtroende skulle stämpla den dömda såsom vanfräjdad och ovärdig medmenniskors aktning. Men högre upp på samma sida står det, att han icke strax bör få »inträda i sådan verksamhet inom samhället, hvars betroende åt en person ansetts böra förutsätta att *denne gjort sig förtjent af allmän tillit*». Af detta utskottets sista yttrande framgår alltså, att den, som dömts förlustig medborgerligt förtroende, har dermed förklarats *icke* vara förtjent af allmän tillit, så länge som straffpåföljden kvarstår. Men i slutet af sidan betecknas det såsom *en missuppfattning* af samma påföljd att säga, att han genom dess ådömande förklarats ovärdig sina medmenniskors aktning. Jag kan icke fatta sambandet mellan det ena och det andra. Att förklaras ovärdig allmän tillit eller ovär-

dig medmenniskors aktning, det torde väl i verkligheten komma på ett ut.

Redan i gamla testamentet förekommer ett stadgande så lydande: »Om den orättfärdige vänder om från sin orättfärdighet och blir rättfärdig, så skall det icke skada honom, att han förut varit orättfärdig; på all hans förra orättfärdighet skall icke tänkt varda». Jag tror att om vi nu nära 1900 år efter Christi födelse skulle söka intaga samma ståndpunkt som profeten Hezekiel, från hvilken nämnda citat hemtats, så skulle vi icke förhast oss. Men i uppenbar strid häremot står den bestämmelsen, att i en persons prestbetyg skall, sedan han utstått sitt straff, förekomma anteckning derom, att han är förlustig medborgerligt förtroende.

En föregående talare, herr Lundén, har yttrat, att han icke ville gå så långt, att han uteslöt ifrågavarande straffpåföljd för yrkesbrottslingar. Detta kom mig att tänka på, hvad orsaken kunde vara dertill att människor blifva yrkesbrottslingar. Jag tror att straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende i många fall för dem derhän. Dertill hjälper äfven den annan sak, som staten skyddar och håller under armarne, nemligen rusdrycks-handteringen.

Jag skall icke taga mig friheten att göra något yrkande i denna fråga, ty dertill anser jag mig icke kompetent, men jag vill gifva till känna, att om det kommer till votering, så röstar jag för reservationen.

Herr Danielson: Herr talman, mine herrar! Äfven jag är af den åsigten att man bör göra hvad man kan. Men jag tror att frågan är mycket vigtig och att man bör noga se sig för. Går man i detta fall längre än utskottet föreslagit, kan man enligt min uppfattning komma in på en farlig afväg. Så vidt jag rätt förstår det, skall borttagandet af ifrågavarande straffpåföljd medföra att sedan en person, som ådömts straff för ett brott, hvarmed förlust af medborgerligt förtroende nu följer, uttjent sin strafft看, blir han berättigad att bära vittne, lika väl som andra berättigad att uppträda såsom vittne. Jag hemställer verkligen om, så länge vi icke hafva fri bevispröfning, och när vår rättegångsordning är sådan att den icke tillåter domaren att fritt pröfva verkan af vittnesmål, det icke vore en farlig sak att på sådant sätt besluta. Mångens rätt kan ju bero på detta. Bör icke samhället hafva ett eller annat års erfarenhet af en sådan person, innan samhället lemnar honom ett sådant förtroende, ty, som sagdt, andras rätt blir ju beroende på hans vittnesmål.

Vi hafva under utarbetande en ny rättegångsordning, och jag tror mig veta, att dervid äfven afhandlats frågan huru vidsträckt pröfningsrätt man kunde gifva domaren i detta fall. Ett stadgande torde må hända snart komma till stånd, hvarigenom domstolarne kunna fritt pröfva verkan af ett vittnesmål, och då först kan det kanske vara skäl att stryka hela bestämmelsen om förlust af medborgerligt förtroende, men så länge två vittnen utgöra full

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

laga bevisning, och domaren icke får frångå detta, är det en vansklighet att tillåta hvem som helst att vittna.

Dessa äro de skäl, hvarför jag icke vill antaga en sådan förändring och icke vill gå längre än lagberedningen hemställt. Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson i Nöbbelöf: Efter det yttrande vi hörde från statsrådsbanken, är jag öfvertygad om, att vi böra vara mycket försigtiga i denna fråga och icke gå för långt. Det kan eljest leda till hela förslaget fall.

Jag är icke af samma åsigt som den förste talaren, som ansåg det göra detsamma, om förslaget föll eller icke föll, och att vi i förra fallet nog snart finge ett nytt förslag från lagberedningen, som ginge i önskad rigtning. Jag har en annan tanke i denna sak. Om detta förslag nu faller, så dröjer det helt säkert länge, innan vi få ett nytt. Och äfven om det nya förslaget ginge i önskad rigtning, så kommer det nog att falla i första kammaren. Då komme det allt att dröja ytterligare många år, innan vi få en sådan ändring i strafflagen, som vi lite hvar nu önska och hoppas skall komma till stånd.

Jag skall nu be att få göra ett par anmärkningar mot de uttalanden, som här blifvit gjorda. Det nämndes af den förste talaren, att det skulle vara så få personer, hvilka dömts förlustiga medborgerligt förtroende, hvilka skulle komma i fråga vid förtroendeval. Jag tror visserligen, att det är få personer, men det kunde dock inträffa, såväl att de vore valberättigade som att de skulle kunna blifva valda. Det sades att ingen kunde väljas med mindre han hade allmänhetens förtroende. Jo, det kan inträffa. I de rätt många församlingar på landet, der en person har röst-öfvervigt, kan han, om han så vill, antingen välja sig sjelf, eller också kan han ha någon god vän, som han kan välja, och detta måste stöta det allmänna rättsmedvetandet, att en person, som nyligen kommit ut från fängelse, till hvilket han dömts för nesligt brott, såsom förräderi, mordbrand eller dylikt, skall vara en kommunens främste förtroendeman. Jag tror, att i närvarande stund det icke ingår i folkmedvetandet, att detta är rätt.

Det nämndes af en talare på göteborgsbanken, att han hört åtskilliga personer beklaga sig öfver att de, som ådömts bestraffning för jemförelsevis mindre brott, såsom första och andra resan stöld, tillika dömas förlustige medborgerligt förtroende. Jag finner det också vara ett mycket ledsamt förhållande, att de skola få denna stämpel i sina prestbetyg, i synnerhet för första resan stöld, men detta är i det nya förslaget undanröjdt i så måtto, att der stölden icke är begången under försvärande omständigheter, dömes icke till förlust af medborgerligt förtroende för första resan, och äfven i fråga om andra resan kan den brottslige slippa denna straffpåföljd, då straffet icke går upp till öfver 6 månaders straffarbete. Det är således betydliga förmildringar gjorda i detta afseende, och jag tror, att vi böra tänka oss för mer än en gång, innan vi afslå detta förslag.

Det nämndes af den näst siste talaren, att vi skola taga exempel ur bibeln, der det heter att »om den orättfärdige vänder om från sin orättfärdighet och blifver rättfärdig, skall hans förra orättfärdighet blifva förgäten och på all hans förra orättfärdighet skall icke tänkt varda». Det är ett mycket vackert yttrande, och jag skulle gerna vilja, att vi hunne så långt, att vi kunde acceptera det, men dit lära vi svårligen kunna komma; ty, på hvilken ståndpunkt skola vi ställa oss? Skall man gå så långt, att så ofta den brottslige förklarar sig vilja omvända och bättra sig, skall man säga: »du skall icke anses orättfärdig längre utan är fri från straff». De äro så tänjbara, dessa förhållanden, att man måste göra en bestämd gräns, vid hvilken man har att hålla sig.

Jag har noga, och så samvetsgrant jag kunnat, pröfvat denna sak, och jag har kommit till den öfvertygelsen, att vi i närvarande stund, för att få något gjordt, icke kunna komma längre än det förslag, som här föreligger. Utom detta föreliggande här två skrifvelseförslag. Vilja herrarne antaga dessa förslag såsom Riksdagens beslut, så är det intet hinder för att en brottsling, som kommer ifrån fängelset, kan drifva näring eller söka sig hvilket arbete som helst, utan att den ifrågavarande stämpeln står på honom. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten.

Herrar *Larsson* i Mörtlösa, *Vahlin* och *Carlsson* instämde häruti.

Herr Redelius: Såsom ledamot af utskottet har jag naturligtvis redan i betänkandet tillkännagifvit, på hvilka skäl jag varit med om lagförslaget, sådant det nu föreligger. Det kunde således vara öfverflödigt att jag yttrar mig; men jag anser min pligt fordra det af den särskilda anledningen, att under diskussionen en sak blifvit berörd, hvarom jag såsom prest naturligtvis måste anses ega något mer kändedom än de fleste andra af kammarens ledamöter.

Först ber jag få konstatera, hvad som redan yttrats förut, att utskottets samtliga ledamöter voro ense i fråga om huruvida denna ledsamma påföljd, förlust af medborgerligt förtroende, skulle i vissa fall ådömas eller icke; och för det andra, att vi alla samtliga voro ense äfven derom, att man bör gå i den riktningen att, så långt ske kan, minska antalet fall och utsträckningen af sådan förlust. Och eftersom ledamöterna inom utskottet i dess helhet haft denna uppfattning, anser jag icke nödvändigt och ej heller från min ståndpunkt ändamålsenligt att upptaga till besvarande allt hvad som yttrats till förmån för att så att säga hjälpa de olyckliga brottslingar, som fått sig sådan påföljd ådömd. Jag har till och med det nöjet att kunna instämma med min embetsbroder på göteborgsbänken i allt *väsentligt* han i sak yttrade.

Jag ber vidare att än en gång, fastän det redan skett från statsrådsbänken, få fasta uppmärksamheten på, att de obestridliga lindringar och förbättringar, som i detta lagförslag i dess helhet föreliggande för Riksdagen, ju skulle förfelas, om den nu föredragna

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Ports.)

punkten afslås; till och med en återremiss är äfventyrlig för förslaget framgång. Detta betyder naturligtvis ingenting för dem, som helst se, att allting faller; men för dem som anse, att det dock är ett steg framåt och en förbättring, är det af vigt att väl se sig före, innan de godkänna yrkandet om återremiss.

Det som jag dock väsentligen begärde ordet för, var de yttranden, som af åtskilliga talare fälts angående *fräjdbevis*. Här har sagts af en talare — och jag bestrider icke hans uppgifter derutinnan — att fall förekomma, då man mycket ömmar och måste ömma för den olycklige, som — för att upptaga hans ord — »med tårar i ögonen mottager det bevis, i hvilket han är brännmärkt såsom vanfräjdad». — Men det är ännu flera, ja tusenfaldt flera fall, då man har glädjen se belåtenheten afspegla sig i mottagarens anlete, när han får ett *rent* fräjdbevis.

Men det är icke så mycket, tror jag, fråga om de få fall, då ett rent fräjdbevis icke kan meddelas. Det är mera fråga om vårt folks, såväl arbetsgifvares som arbetstagares, uppfattning i afseende å fräjden. Jag tror, att det är en betänkelig sak, om man skulle ställa så till, att den hederlige, rättskaffens arbetaren, som går ut för att söka tillfallen att ärligen försörja sig, icke skulle få styrka, att han är en välfräjdad person. Han skulle icke kunna göra det, om det vore förbjudet att sätta något i hans betyg om fräjden.

Jag vill särskildt framhålla en omständighet, som kammaren må döma om. När någon verkligen saknar medborgerligt förtroende och sålunda icke kan få betyg om god fräjd; skall visserligen i *flyttningsbeviset* utsättas hvar och när och för huru lång tid han ädömts förlust af medborgerligt förtroende; men i vanliga s. k. *fräjdbevis* eller *arbetsbetyg* bör detta *icke* utsättas; man går till väga på ett sätt, som öfverensstämmer med hvad en reservant mot lagutskottets föreliggande betänkande föreslagit, nemligen att ingenting i prestebetyget derom utsättes. Om på den blankett, som är oss lemnad i händerna att ifylla enligt de föreskrifter presterskapet fått, man stryker ut orden »*medborgerligt förtroende*» å de linier, som äro afsedda för fräjden, så är ingenting sagdt om denna. Men man förstår då, att ett sådant betyg är utgifvet på den basis, att personen i fråga icke åtnjuter medborgerligt förtroende. Det skall icke och behöfver icke utsättas hvarken när han dömts förlustig denna förmån eller huru lång tid han är den förlustig, utan endast huruvida han för närvarande har medborgerligt förtroende eller icke, och det är någon skilnad mellan den ena formen och den andra. Om nu, såsom det har föreslagits och af åtskilliga talare, bland andra den förste talaren, förordats, man för en sådan person, som går ut att söka sin bergning genom arbete hos andra, icke skulle sätta något i betyget angående fräjden, så skulle den välfräjdades betyg blifva *lika* med den vanfräjdades. Detta är väl en omständighet af vigt. Det lär dock väl vara en betänkelig sak att sätta den välfräjdade lika med den vanfräjdade och dertill att sätta den redbare, ärlige och ordentlige arbetaren under misstanken att vara vanfräjdad, så att man icke törs lita på honom att låta

honom blifva utan möjlighet till försvar och skydd, låta honom bli beroende af den förste, jag vill icke säga den bäste, men den förste, som har vilja att genom osanna uppgifter eller beskyllningar för dåliga gerningar nedsätta honom i konkurrensen att få en förmanlig plats och sålunda kunna försörja sig. Ty han skulle icke kunna jäfva beskyllningen att vara straffad för det eller det. Han egde ju under den antagna förutsättningen icke någon rätt att komma till presten och säga: »Var så god och gif mig ett betyg. Man har beskylt mig för brott och jag vill inför arbetsgifvaren styrka att jag är en välfräjdad person». Han skulle icke få göra detta. Derhän förmodar jag ingen lär vilja gå, men jag har velat nämna detta för att fästa uppmärksamheten äfven på denna sida af saken.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om nu allt oaktadt betänkandet skulle afslås antingen direkt eller indirekt genom återremiss, så skulle man stanna på samma ståndpunkt, der man nu är, och min kamrat i utskottet, herr Hans Andersson, har påpekat, att det kan dröja, ovisst huru länge, innan man kan komma derhän i förbättringar, som föreliggande lagförslag innehåller.

Jag ber att få hemställa om bifall till föreliggande betänkande utan att dervid beröra de reservationer, som af åtskillige medlemmar inom utskottet aflemnats i vissa enskilda delar; detta blir en annan sak. Jag har icke tänkt yttra något i afseende å de skrivelseförslag, som af några reservanter framhållits, ty de höra egentligen till den andra punkten och röra icke den nu föredragna första punkten; om dessa skrivelseförslag kunna olika beslut fattas utan att därför hela lagförslaget framgång äfventyras. Jag skall således hemställa till kammaren, om det icke vore skäl att bifalla utskottets betänkande i den föredragna punkten.

Häruti instämde herrar *Ekeborgh* och *Jakobson*.

Herr Persson i Stallerhult: Då denna fråga behandlades i lagutskottet, behandlades den nu föredragna punkten i sammanhang med herrar Broströms och Björeks motioner. Då stälde sig frågan inom lagutskottet sålunda: vill utskottet så till vida fästa afseende vid dessa motioner, att det vill ur strafflagen alldeles borttaga den för vissa brott stadgade påföljden, förlust af medborgerligt förtroende, eller vill utskottet bibehålla denna samma påföljd? Vid afgörandet häraf kunde ingen af utskottets ledamöter förmå sig till att yrka bifall till motionerna, utan man förenade sig om att, såsom af betänkandet synes, hemställa om antagande af nu föredragna punkt. Men emedan utskottets medlemmar så gjorde, så var det naturligt, att hvar och en förbehöll sig rätt att få framställa särskildt yrkande, då lagutskottet genomgick förslaget och dervid kom att behandla sådana paragrafer, der denna straffpåföljd, förlust af medborgerligt förtroende, beröres.

Jag tror, att detta sätt att behandla frågan var det enklaste och rättigaste.

Under denna långa diskussion har hittills icke någon gjort

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

framställning om afslag å nu föredragna punkt, utan man har endast yrkat återremiss, och detta i syfte, att en del straffbestämmelser icke skulle hafva till påföljd förlust af medborgerligt förtroende. Deremot har ingen yrkat, att denna straffpåföljd skulle ur lagen helt och hållet uteslutas. Jag kan då icke förstå, hvartill en återremiss i detta afseende skulle tjena. Ty om lagutskottet får detta betänkande till sig återremitteradt och skall taga i öfvervägande, hvartill detta kan föranleda, så kan följden i alla fall icke blifva någon annan, än att det till antagande föreslår nu föredragna punkt med ordagrant samma lydelse, som den nu har: »Vissa i lagen bestämda brott medföra den påföljd, att den dömda förklaras hafva förverkat medborgerligt förtroende».

De talare, som hafva yrkat återremiss, vilja icke hafva någon ändring i denna punkt af lagen, utan önska blott ändringar i än den ena än den andra af öfriga punkter i förslaget. Vore det då icke rättast att de, i händelse de nu önska, att strafflagsförslaget i vissa delar skall antagas, yrkade bifall till denna punkt och lemnade sitt samtycke till dess antagande, men sedermera, då man kommer till stadgandena om ringare brott, såsom tjufnadsbrott, bedrägeribrott o. s. v. undan för undan, framstälde sina särskilda yrkanden? I den eller den punkten, borde de säga, önska vi borttaga denna ifrågavarande straffpåföljd, och därför vilja vi här framställa yrkande derom. Ett sådant förfaringssätt tror jag vore det enda rätta.

Af betänkandet synes, att en del utskottsmedlemmar bifogat en reservation, hvori de yrka, att straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende icke må medföra den verkan, att en person derigenom hindras från att försörja sig genom handel eller handverk. Skulle kammaren nu finna detta förslag antagligt, så skulle den derigenom visa, att den vill fortgå vidare på den väg, der man söker undanröjja hindren för en straffad att försörja sig. Af betänkandet synes, att lagutskottet i detta hänseende gått längre än Kongl. Maj:t, t. ex. i fråga om ringare brott, exempelvis tjufnadsbrott. I detta hänseende innehåller alltså utskottets förslag en förändring af nu gällande bestämmelser. På den vägen anser äfven jag, att man bör fortgå. Och de, som icke vilja helt och hållet förkasta nu föredragna strafflagsförslag, göra därför, enligt hvad jag tror, klokast i att förena sig med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag. Detta skall också jag be att få göra.

Herr *Johansson* i Löfåsen instämde i detta yttrande.

Herr *Andersson* i Malmö: Jag skall anhålla att få yrka bifall till nu föredragna punkt och kan på samma gång icke underlåta att uttrycka min förvåning öfver att så många här indirekt ha yrkat afslag på densamma.

Det är ju mycket vackert att vilja verka i filantropiskt syfte, men jag tror, att man äfven dervid någon gång kan skjuta öfver målet. Och det tror jag att dessa herrar här ha gjort. I fall man icke kan få allt som man vill, så anser jag att det är bäst att man

tager hvad man kan få, om detta är bättre än det, som man förut har. Och det kan väl ingen neka, att icke det förslag, som här föreligger till kammarens pröfning, är betydligt bättre än hvad vi för närvarande hafva.

Man har särskildt betonat här under diskussionen — och kanske äfven i pressen — att den tanken skulle hafva gjort sig allmänt gällande hos folket, att man bör borttaga denna straffbestämmelse om förlust af medborgerligt förtroende på grund af begångna brott. Men, mine herrar, jag tror för min del, att en sådan mening alls icke gjort sig allmänt gällande hos vårt folk, och jag skall be att få anföra ett exempel, som jag tror fullkomligt kan bevisa detta mitt påstående.

Såsom herrarne veta, och såsom troligen för hvar och en är bekant, har man vid flera större verkstäder bestämt, att en arbetare, innan han antages i arbete, skall visa betyg på att han eger god fräjd. Skulle man nu borttaga denna bestämmelse, skulle det lätt kunna inträffa, att personer, som begått tjufnadsbrott åtskilliga gånger men icke dess mindre blefvo antagna såsom arbetare i någon verkstad, derstädes möjligen skulle komma att, sin gamla vana trogen, begå s. k. hustjufnad, något, som i synnerhet på större verkstäder är nästan absolut omöjligt att kontrollera. Jag undrar för öfrigt, om de ordentliga arbetarne, som finnas på en dylik fabrik, skulle finna sig så särdeles belättna, i fall det kom till deras kännedom, att bland dem funnos åtskilliga individer, som flera gånger varit i kollision med rättvisan till följd af begångna rån och tjufnadsbrott m. m. Jag tror det icke.

Jag har åtskilliga gånger varit med om att upprätta stadgar för sjuk- och begravningskassor och har dessutom äfven tryckt en hel del sådana stadgar. Och bland dem finnes knappt en enda, der icke någonstädes står införd en punkt, att »den, som önskar vinna inträde i denna kassa, skall förete bevis om god fräjd». Jag minnes särskildt ett tillfälle, då vi granskade ett förslag till sådana stadgar. Då uppträdde en person, som hemstälde till de närvarande — hvilka utgjorde ett antal af 2 å 3 hundra — om icke en dylik bestämmelse borde borttagas. Men hvad tro herrarne de närvarande svarade? Jo, de svarade: »Nej, vi vilja icke i en sjuk- och begravningskassa vara tillsammans med personer, som icke ega god fräjd!»

Sådan är i detta afseende ofta uppfattningen hos arbetarne sjelfva. Om den är klandervärd eller icke, det vill jag lemna derhän; men att den är sådan, det är ett faktum.

Då jag anser, att föreliggande förslag har många stora fördelar framför den lag, som nu är rådande, i det att straffbestämmelserna för unga personer, som fallit i brott, äro betydligt lindrade, och likaså lindrade för personer, som första gången råkat begå ett brott, skall jag yrka bifall till utskottets hemställan i nu föredragna punkt.

I detta anförande instämde herrar *Åkesson* och *Olsson* i Ornakärr.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

Herr vice talmannen L. O. Larsson erhöll derefter ordet och yttrade: Jag har begärt ordet endast därför, att jag vill hafva i protokollet antecknad, att jag kommer att rösta för ifrågavarande förslag oförändradt. Jag har ansett mig böra göra detta tillkännagivande därför, att man — att döma af de många, som här uppträdt och yttrat sig dels för afslag och dels för återremiss, och som erhållit så många instämmanden — möjligen skulle hafva att riskera att hela den föreslagna lagförändringen afslås.

Så vidt jag förstår att bedöma förslaget, kan jag icke finna annat, än att det är ett mycket godt steg framåt och innebär en stor förbättring i nuvarande strafflag. Jag vill icke riskera att icke vinna de förbättringar, som man nu *kan* erhålla, blott för att sträffa efter något, som man icke vet om man kan vinna, så mycket mindre som jag ej är öfvertygad att dermed något godt vore vunnet, åtminstone ännu så länge. Jag har blott velat säga dessa enkla ord att förklara, att jag för min del icke vill riskera förslagets förkastande, utan hellre taga det sådant, som det föreligger.

Medan jag nu har ordet ber jag dessutom, emedan jag icke vidare tänker uppträda i debatten, att få säga, att jag vill rösta för bifall till förslaget i dess helhet, såsom det nu föreligger, därför att dess olika delar så nära sammanhänga med hvarandra, att man skulle riskera det helas fall, derest man afsloge någon särskild punkt deraf.

Och detta skulle enligt min öfvertygelse vara en mycket stor förlust.

Herrar *A. V. Carlson, Petersson* i Runtorp, *Bladh, Metzén* och *Odell* förenade sig med herr vice talmannen.

Herr Nilson i Lidköping yttrade: I fråga om straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende ansluter jag mig obetingadt till den åsigt, som vid frågans behandling i högsta domstolen har blifvit uttalad af justitierådet Skarin. De skäl, han anført för borttagande ur vår strafflag af denna straffpåföljd, anser jag vara synnerligen kraftiga och bevisande. Det är sålunda tydligt, att jag, med denna min åsigt, helst skulle vilja hafva lagförslaget återförvisadt till utskottet i det syfte, som den förste talaren framstälde. Men då det kan äfventyras att härigenom hela lagförslaget skulle komma att falla, och då detta förslag dock går i en vida mildare och humanare rigtning, än vår nuvarande i många hänseenden allt för stränga strafflag, så vågar jag icke hålla på min mening, utan kommer att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Jag vill dock redan nu hafva tillkännagifvet att, då här blir fråga om det förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t, som föreligger i herr Lilienbergs reservation, jag också kommer att rösta för bifall till detsamma.

Herr Edelstam: Under snart 25-årig verksamhet såsom domare på landsbygden har jag erfarit, att det allmänna rättsmedvetandet ännu icke är moget för att ett förslag om borttagande

af förlust af medborgerligt förtroende bör antagas. Man har emot en sådan uppfattning väl invändt, att vi icke böra rätta oss efter det allmänna rättsmedvetandet. Men, mine herrar, jag vågar påstå, att det icke är lagstiftaren, som skall leda rättsmedvetandet, utan det är detta, som skall ligga till grund för lagstiftningen. På grund häraf, och då jag är öfvertygad, att det framlagda förslaget medför så många fördelar, att det vore skada, om det skulle förkastas, ber jag att få yrka bifall till nu föredragna punkt.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Med herr Edelstam instämde herrar *Anderson* i Skeenda, *Petterson* i Tjärsta och *Andersson* i Hamra.

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, godkände kammaren lydelsen af det föredragna stycket, sådan densamma blifvit af utskottet föreslagen.

Andra stycket af ifrågavarande paragraf lydde sålunda:

Har den, som begått brott, hvarom nu är sagdt, gjort sig skyldig till dödsstraff eller straffarbete på lifstid; skall han förklaras förlustig medborgerligt förtroende för alltid: har han förskyllt straffarbete på viss tid; varde, der ej brottet är sådant, som i 13 kap. 1 eller 2 § sägs, förklarad förlustig medborgerligt förtroende intill dess viss tid, minst ett och högst tio år, förflutit från det han, efter utståndet straff, blifvit frigifven.

I afgifven reservation hade deremot herr *A. Lilienberg* hemställt, att förevarande stycke måtte erhålla följande lydelse:

Har den, som begått brott, hvarom nu är sagdt, gjort sig skyldig till dödsstraff eller straffarbete på lifstid; skall han förklaras förlustig medborgerligt förtroende för alltid: har han förskyllt straffarbete på viss tid; varde, der ej annorledes är för visst fall stadgadt, förklarad förlustig medborgerligt förtroende, intill dess viss tid, minst ett och högst tio år, förflutit från det han, efter utståndet straff, blifvit frigifven.

I fråga härom anförde nu herr *Lilienberg*: Såsom herrarne behagade finna, har jag varit af skiljaktig mening inom utskottet i afseende å den föredragna punkten.

I lagförslaget har Kongl. Maj:t föreslagit att, likasom för närvarande är stadgadt, mened oivkorligen skulle draga med sig förlust af medborgerligt förtroende för alltid. Jag har, för min del, ansett en sådan bestämmelse för sträng och jag har fått ett stöd för denna åsigt i det enhälliga uttalande, som i detta hänseende skedde inom högsta domstolen. Alla de ledamöter, som yttrade sig vid granskningen af förslaget, voro af den meningen, att det borde lemnas åt domaren att för mened kunna döma till förlust af medborgerligt förtroende för alltid eller på viss tid. Det förekommer verkligen i praktiken och äfven efter min erfarenhet fall, då det kan vara mycket motbjudande att döma till förlust af med-

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

borgerligt förtroende för alltid för mened. I synnerhet är detta fallet beträffande bedrägligt förfarande i konkurs. Bedrägeribrottet kan bestå i försnillande från konkursboet af några få persedlar af ringa värde, och när då gäldenären bekräftat bouppteckningen med ed, kan detta ofta hafva skett af obetänksamhet. Strax innan jag reste upp till riksdagen hade jag i min domsaga ett fall af den beskaffenhet jag antydt, i hvilket det för mig var särdeles motbjudande att nödgas döma till förlust af medborgerligt förtroende för alltid.

På grund af hvad jag nu anfört skall jag be att få yrka bifall till min reservation, som går ut på, att den nu föredragna punkten skulle få följande lydelse: »Har den, som begått brott, hvarom nu är sagdt, gjort sig skyldig till dödsstraff eller straffarbete på lifstid; skall han förklaras förlustig medborgerligt förtroende för alltid: har han förskytt straffarbete på viss tid; varde, der ej annorledes är för visst fall stadgadt, förklarad förlustig medborgerligt förtroende, intill dess viss tid, minst ett och högst tio år, förflutit från det han, efter utståndet straff, blifvit frigifven.» Uttrycket »der ej annorledes är för visst fall stadgadt» syftar naturligtvis på straffbestämmelserna för mened i 13 kap. strafflagen, och om min reservation skulle vinna bifall, följer deraf, att 13 kap. 6 § måste ändras, så att der införes förlust af medborgerligt förtroende för viss tid jemte förlust af medborgerligt förtroende för alltid.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till min reservation.

Herrar *Thestrup*, *Eriksson* i *Elgered* och *Vahlin* instämde med herr *Lilienberg*.

Härefter yttrade chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet *Östergren*: I det nu föredragna momentet af § 19 stadgas enligt utskottets förslag som regel, att om någon för nesligt brott blifvit dömd till straffarbete på viss tid, skall straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende jemväl inskränkas till viss tid. Från denna regel göres emellertid ett undantag för dem, som begått menedsbrott. Skälet till detta undantag är dels detta brotts synnerligen nesliga beskaffenhet, dels angelägenheten att förhindra menedare från att vittna. Om den af herr *Lilienberg* i detta ämne afgifna reservationen bifalles, skulle en menedare, som återfått medborgerligt förtroende, kunna höras som vittne och derigenom enskildes rätt sättas på spel.

På grund häraf, och då jag vidare har anledning antaga, att paragrafen i dess föreliggande skick redan är antagen i Första Kammaren, hemställer jag, om det icke vore skäl, att Andra Kammaren fattade samma beslut för att icke genom att fatta ett annat beslut gifva anledning till förslaget fall.

Herr *Lilienberg*: Med anledning af herr statsrådets anförande vill jag endast säga, att det icke är min mening, att det

jäf, som 17 kap. 7 § rättegångsbalken bestämmer, skulle upphävas, utan att det skulle qvarstå oaktadt den af mig föreslagna förändringen i nu föreliggande paragraf. Det var också meningen i högsta domstolen, att, äfven om straffpåföljden för menedsbrott icke blefve förlust af medborgerligt förtroende för alltid, i alla fall 17 kap. 7 § rättegångsbalken skulle qvarstå i sin nuvarande lydelse.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Östergren: Jag har icke förbisett, att herr Lilienberg redan i sin reservation tillkännagifvit, att han har den mening, att en menedare, som återfått medborgerligt förtroende, fortfarande skulle vara förhindrad att vittna, därför att det i rättegångsbalken står: »Den må ej vittna, som menedare är». Jag är af samma åsigt i den frågan som herr Lilienberg, men jag ber att få upplysa, att jag känner många domare, som hafva motsatt åsigt. Det må för öfrigt vara huru som helst med den saken, äfven om den vore fullt klar och herr Lilienbergs och min mening vore allmänt antagen, så qvarstår i allt fall ett förhållande, som skulle kunna nödga en domare, som i jäfsfrågan är liktänkande med herr Lilienberg, att döma på grund af menedares vittnesmål. En sådan kan t. ex. på främmande ort, der han ej är känd, åberopas som vittne. Jag antager, att domaren icke låter honom vittna, förrän, enligt lagens föreskrift, upplysning om hans fräjd inforrats. Om menedaren varit dömd förlustig medborgerligt förtroende endast på viss tid, och denna tid gått till ända, så kan om honom företes prestbevis, som icke nämner något om menedsbrottet. Han kan då icke jäfvas; och det dömes på hans vittnesmål.

Herr Lilienberg: Jag hade väntat mig den invändning, som herr statsrådet nu framstälde, men förestält mig, att man i detta fall finge gå till väga på samma sätt som i allmänhet, när det är fråga om att jäfva ett vittne. Vill någon anföra jäf mot ett vittne på den grund, att det varit dömdt för mened, så får han bevisa sitt påstående.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf proposition först på godkännande af utskottets förslag och derefter på antagande af herr Lilienbergs reservation; och blef dervid den af utskottet föreslagna lydelse af kammaren godkänd.

Tredje stycket.

Godkändes.

I öfverensstämmelse med kammarens förut fattade beslut öfvergick kammaren nu till behandling af det utaf herr Lilienberg i en vid paragrafen fogad reservation framställda skrifvelseförslag. I detta förslag hemställdes: att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, dels huru vida icke stadgandet i kongl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

den 18 juni 1864 om god fräjd såsom vilkor för idkande af handel, handtverk eller annat yrke, må kunna upphävas, dels ock om och i hvad mån enahanda vilkor, der det förekommer i andra författningar rörande näringslifvet, må kunna borttagas.

Efter uppläsande af denna hemställan anförde:

Herr Lilienberg: Jag har ansett, att man i ett fall skulle kunna mildra påföljden förlust af medborgerligt förtroende, nemligen så vidt den utgör hinder för den straffade att ärligen försörja sig. Det förefaller mig upprörande, att lagar och författningar skola uppställa hinder för honom i detta afseende. Kan han vinna sina medmänniskors förtroende genom att idka ett hederligt yrke, så bör icke lagstiftningen lägga hinder i vägen därför. Af denna anledning har jag i min reservation, hvari utskottets ordförande och flere af dess ledamöter instämt, föreslagit: att Riksdagen måtte, med godkännande af första stycket af förevarande §, sådant det af utskottet föreslagits, derjemte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande dels huru vida icke stadgandet i kongl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864 om god fräjd såsom vilkor för idkande af handel, handtverk eller annat yrke må kunna upphävas, dels ock om och i hvad mån enahanda vilkor, der det förekommer i andra författningar rörande näringslifvet, må kunna borttagas.

Jag skall be att få yrka bifall till detta förslag.

Herr Widström: Denna reservation afser ju att vara en reservation vid den af kammaren redan behandlade 19 § af 2 kap. strafflagen. Det förefaller mig egendomligt, att man efter antagandet af denna paragraf skulle kunna förehafva denna reservation såsom ett särskildt ämne för ett beslut. Då kammaren bestämde föredragningsordningen, förestälde jag mig, att meningen var, att reservanten skulle under behandlingen af 19 § framställa yrkandet om bifall till sin reservation som alternativt yrkandegent emot utskottets förslag. I annat fall är det ju icke en reservation vid den paragrafen, utan uppträder som ett sjelfständigt förslag. Det var denna erinran, som jag först och främst ville göra.

Hvad angår det materiella innehållet af framställningen, vill jag icke yttra mig, men ber att få göra ännu en formel erinran. Denna reservation går ut på att föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förändring i förordningen om utvidgad näringsfrihet. Hela den kongl. propositionen afser deremot endast förändringar i strafflagen. Såsom sådan är äfven propositionen remitterad till lagutskottet. Detta har, så vidt jag vet, icke befogenhet att gå utöfver hvad som blifvit till detsamma remitteradt, hvilket här är det samma som hvad som skall stå i strafflagen. Men det, som beröres i herr Lilienbergs reservation, nemligen vilkoren för rättighet att idka näring, utöfva yrke eller handtverk, är ju någonting, som aldrig någonsin förekommit i strafflagen. Ej heller förekommer det i Kongl. Maj:ts proposition, der det endast be-

stämnes, i hvilka fall förlust af medborgerligt förtroende skall komma i fråga, och blott till näringslagstiftningen hör frågan, i hvad mån denna förlust skall hafva inflytande på personers rätt att utöfva ett yrke.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.*

(Forts.)

Jag hemställer sålunda, huru vida kammaren kan hafva skäl att fästa afseende vid reservationen, och yrkar för min del, att den må lemnas utan afseende.

Herr Lilienberg: Naturligtvis kunde man hafva gått till väga så som den förra talaren sagt, att man tagit detta skrivelseförslag som ett amendement till första punkten af § 19, och det var verkligen först min tanke att göra så. Nu har det emellertid icke skett så, och kammaren har beslutat, att föredragningen skulle ega rum i den ordning som skett.

Hvad beträffar hans anförande för öfrigt, så skall jag be att få anföra min uppfattning. Jag anser, att när det är fråga om, huru vida ett straff, en straffpåföljd skall fortfarande finnas i lagstiftningen eller icke, så måste man vara befogad att taga i öfvervägande alla de följder, som denna straffpåföljd för med sig och se saken i hela dess vidd. Så har också lagberedningen fattat saken, då den, i sammanhang med sitt förslag angående förlust af medborgerligt förtroende, föreslog en särskild författning, att uti prestbetyg icke skulle få införas uppgift om persons fräjd utom i vissa undantagsfall. Jag tycker, att detta lagberedningens förfarande är analogt med det nu ifrågavarande.

Jag anser sålunda, att man är formelt befogad att framställa förslag i detta syfte, och yrkar fortfarande bifall till min reservation.

Herr Hedin: Jag kan naturligtvis icke annat än på det högsta gilla syftet i reservantens förslag, men jag får icke för ty anhålla, att kammaren icke behagade antaga detsamma oförändradt, utan med ett tillägg, som jag hoppas reservanten icke skall motsätta sig, nemligen att till slutorden i reservantens hemställan: »*må kunna borttagas*» fogas: »*samt till Riksdagen härom göra den framställning, hvartill en utredning af frågan kan gifva anledning*».

Det kan nemligen icke vara riktigt, att Riksdagen genom af-låtande af en skrivelse af den lydelse, som i reservationen föreslagits, visar sig hylla den uppfattningen, att sådana bestämmelser i näringslagstiftningen som de, hvarom här är fråga, skola lyda under Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt.

Herr Broström: Jag ber att få instämma i den af herr Lilienberg afgifna reservationen. Jag har visserligen hört herr Widström yttra, att det skulle finnas vissa formella skäl, som lade hinder i vägen för densammans antagande; men jag tror dock för min del, att dessa hinder icke äro så farliga eller öofvervinneliga, i synnerhet då man ser att en man sådan som f. d. justitieministern, lagutskottets högt aktade ordförande, har instämt i herr Lilienbergs reservation i afseende på skrivelseförslaget. När en man sådan som han, med sina djupa juridiska insigter, med sin stora er-

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

farenhet samt med sin, såsom herrarne veta, särskildt stora försigtighet i afseende på lagförändringar, har ansett sig kunna instämman i reservationen, så tror jag att det icke kan vara så farligt att följa hans exempel.

Jag ber, herr talman, att få på det varmaste instämman i herr Lilienbergs reservation.

Herr Widström: Den analogi, som lagutskottets vice ordförande tyckte förefinnas mellan lagberedningens och lagutskottets befogenhet, är enligt min åsigt alldeles icke befintlig. Lagberedningen har ju naturligtvis haft till åliggande att tänka icke blott på författande af den nu föreliggande lagen, utan äfven af andra lagar, som den ansett dermed hafva sammanhang. I detta senare afseende hade lagberedningen också föreslagit en särskild författning rörande villkoren för närings utöfvande, hvarom dock ej något ingick i dess förslag till strafflag. Lagutskottet deremot har icke befogenhet att, när hos utskottet förekommer en fråga, som det anser ega sammanhang med andra författningar, föreslå skrivelser i alla möjliga sådana ämnen. Det är något helt annat, som lagutskottet har att göra. Då reservanten nu föreslagit ändring i författningarna rörande näringslifvet, så skulle man på samma grunder lika väl hafva kunnat hemställa till Kongl. Maj:t om ändring i alla de stadganden i rättegångsbalken och andra författningar, som med anledning af bristande fräjd lägga hinder i vägen för personer att vittna och gå värjemålsed, och för öfrigt på alla de särskilda områden af författningar, som den förste talaren vidrörde; hvilket väl icke vore rimligt.

Jag tror mig med hvad jag nu anfört hafva tillräckligt vederlagt det anförande, som lagutskottets vice ordförande hade, och jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lilienberg: Må hända borde jag böja mig för den högt aktade ledamoten af konstitutionsutskottet, som naturligtvis är van att tolka grundlagen. Jag vill dock erinra, att åsigtarna om lagutskottets befogenhet i många fall varit ganska sväfvande, och jag tror att man godt kan försvara, att detta förslag kommer under denna kammars afgörande.

Hvad angår yrkandet, som talaren på stockholmsbänken framstälde om tillägg till mitt förslag, så vill jag gerna förklara, att jag icke har någon erinran att göra mot ett sådant tillägg.

Herr A. Waldenström: Herr Widström har anmärkt, att det af herr Lilienberg framlagda förslaget icke skulle falla inom strafflagstiftningens område. Jag medgifver gerna, att det strängt taget icke gör det; men förslaget står i ett så nära, för att icke säga oupplösligt, samband med frågan om förlust af medborgerligt förtroende, att jag icke kan finna att det bör möta hinder för Riksdagen att pröfva detsamma. Det heter i det nyss behandlade 3 mom. af 19 §, att den, som är till förlust af medborgerligt förtroende dömd, skall, intill dess denna påföljd upphört, vara utestängd

från alla sådana rättigheter och förmåner, för hvilkas tillgodonjutande god fräjd erfordras. Här hafva således verkningarna af den nämnda påföljden blifvit bestämda, och vid all strafflagstiftning böra ju också verkningarna af straffet eller annan påföljd, som brottet medför, på det noggrannaste tagas i öfvervägande. Men då så är, så vore det väl underligt, om icke Riksdagen, på samma gång den fastställer verkningarna af den ifrågavarande påföljden, skulle hafva rätt att pröfva, om dessa verkningar må vara på näringslifvets område ändamålsenliga eller menliga, samt, om Riksdagen finner det senare, besluta att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, som eger lagstiftningsrätten på detta område, med begäran det Kongl. Maj:t ville tillse, huru vida icke de menliga verkningarna må kunna i någon mån mildras. För öfrigt synes det mig, att Riksdagen har full befogenhet att aflåta den ifrågavarande skrifvelsen på grund af herr Broströms i ämnet väckta motion, deri föreslås »att Riksdagen ville för sin del besluta, att straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende utöfver strafftiden måtte ur strafflagen utgå». Då nu kammaren har ansett sig icke kunna bifalla detta förslag i hela dess omfattning, så måste väl kammaren vara berättigad, på grund af denna motion, att tillse, huru vida icke åtminstone de menliga verkningarna af påföljden må kunna i vissa fall lindras.

Jag ber att få instämma med dem, som yrkat bifall till herr Lilienbergs reservation.

Häruti instämde herrar *Hyggrell* och *Eriksson* i Elgered.

Herr Persson i Stallerhult: Då jag förenat mig med herr vice ordföranden i fråga om hans reservation i denna punkt, så följer deraf också, att jag instämmer i hans framställning om aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t i angifna syftet. Jag har gjort detta af den anledningen att, om t. ex. en person gjort sig skyldig till flera års straffarbete och under denna sin strafftid inom fängelset fått lära sig ett handtverk, med hvilket han efter uttjent straff lämpligen skulle kunna försörja icke allenast sig sjelf, utan äfven bereda tillfälle till arbetsförtjenst åt andra, så skulle detta i allt fall icke blifva möjligt, emedan den nuvarande lagen lägger hinder i vägen därför, så att man nog komme och satte *p* för en dylik verksamhet, hvilket ju väl får anses vara bra hårdt. Jag skulle visserligen kunna framdraga exempel, huru som personer, som tillbragt många år inom fängelsets murar och derunder fått lära sig ett eller annat handtverk, efter sin hemkomst sedan drifvit detta handtverk i stor skala, så att de dermed kunnat försörja sig och sin familj. Men jag är tillika viss derom, att i fall allmänna åklagaren hade gjort sin skyldighet, så skulle denna verksamhet helt och hållet hafva kunnat förhindras. Detta skulle, synes det mig, som sagt, hafva varit bra hårdt, hvarför lagbestämmelser, som tillstådja dylikt, böra undanrödjas.

Jag ber alltså att få yrka bifall till herr Lilienbergs förslag.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

Herr Erickson i Bjersby: Jag ber att få yrka bifall till herr Lilienbergs reservation med det tillägg, som blifvit föreslaget af herr Hedin.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till herr Lilienbergs i hans reservation framställda skrifvelseförslag oförändradt; 2:o bifall till samma förslag med följande af herr Hedin påyrkade tillägg »samt till Riksdagen härom göra den framställning, hvartill utredningen af frågan må gifva anledning»; och 3:o afslag å skrifvelseförslaget. Herr talmannen gaf propositioner å hvar och ett af dessa yrkanden och förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande för det förstnämnda yrkandet. Votering begärdes. I följd häraf upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo de återstående yrkandena, af hvilka det, som afsåg afslag, nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, hvarför nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen om nu föredragna af herr Lilienberg framställda skrifvelseförslag antager yrkandet om afslag å detta förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till skrifvelseförslaget med det tillägg, som af herr Hedin under öfverläggningen föreslagits.

Den omröstning, som anställdes enligt denna voteringsproposition, visade 71 ja och 115 nej; hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den, som, i fråga om nu föredragna af herr Lilienberg i hans reservation vid 2 kap. 19 § strafflagen framställda skrifvelseförslag, vill, att kammaren godkänner samma skrifvelseförslag oförändradt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt skrifvelseförslaget med det af herr Hedin föreslagna tillägg.

I hufvudvoteringen röstade 60 ledamöter ja och 126 nej; och hade alltså kammaren fattat sitt beslut i enlighet med nej-propositionens innehåll.

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. n.
(Forts.)*

Emot kammarens sålunda fattade beslut anmälades reservationer af herrar vice talmannen *L. O. Larsson* och *Edelstam*.

Härefter föredrogs det i herr *H. Anderssons* i Nöbbelöf i hans vid utlåtandet fogade reservation framställda skrifvelseförslag, hvilket förslag afsåg, att Riksdagen skulle i »skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådant tillägg till stadgandena i afseende å fräjdbeetyg, som af presterskapet meddelas, hvarigenom förordnades, att i betyg, som på enskild persons begäran af presterskapet meddelas, anteckning om fräjd ej må göras i annat fall än då betyget begäres: för flyttning från en församling till annan, eller till fullgörande af domstols föreskrift om uppvisande af fräjdbetyg, eller i ändamål, för hvilket bevis om fräjd enligt lag eller författning erfordras; skolande, der skriftlig ansökan eller anmälan bör vara åtföljd af fräjdbevis, iakttagas, att beviset tecknas å inlagan».

I fråga härom anförde:

Herr Andersson i Nöbbelöf: Efter det beslut, som kammaren nyss fattat i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förändring i näringslagstiftningen, synes det mig vara konsekvent, att kammaren äfven bifaller det förslag till skrifvelse, hvilket förslag, i form af reservation, jag bifogat utskottets betänkande. Den, som haft tillfälle att följa med fängvårdsstyrelsens berättelser, skall hafva funnit, att af de personer, som återkommit till fängelserna dömda för återfall i brott, ha många kommit dit till följd af bristande arbetsförtjenst, och orsaken dertill att de ej kunnat få någon arbetsförtjenst ligger i de flesta fall just i denna anteckning i prestbetyget om förlusten af medborgerligt förtroende. Jag har därför i likhet med lagberedningen ansett, att anteckning å prestbetyget om förlust af medborgerligt förtroende kunde uteslutas, då betyget begäres i och för sökande af arbete å annan ort än der en person är mantalsskrifven; och det skulle förefalla mig ganska märkvärdigt, om Riksdagen nu skulle afslå den af mig föreslagna skrifvelsen, då Riksdagen nyss bifallit ett skrifvelseförslag af liknande syfte, beträffande dem, som vilja utöfva handverk eller näring med biträde af andra. Det lär väl vara ett ringa fötal personer, som utgå från fängelserna och som i egenskap af näringsidkare eller handverkare kunna drifva sitt yrke i den utsträckning, att de hafva biträden hos sig anställda. Men deremot tillhör flertalet af dem, som befolka våra fängelser, den klass, som måste söka arbetsförtjenst hos andra personer och å annan ort, och det är dessa, som återfalla i brott i följd af bristande arbetsförtjenst. Det är på denna grund jag anser en sådan skrifvelse, som jag föreslagit, böra komma till stånd, så att de, som utkomma från fängelserna, kunna blifva hederliga och ordentliga män, under det

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

de nu till följd af gällande bestämmelser i detta fall återfalla i brott till följd af brist och allt mer och mer försämrar, så att de slutligen alldeles förderfvas. Jag yrkar bifall till det af mig väckta förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Herr Redelius: Af det skäl, att det bör stå hvar och en välfräjdad menniska fritt att kunna styrka sin goda fräjd, yrkar jag afslag å herr Hans Anderssons förslag.

Herr Lilienberg: Jag är af samma åsigt som den siste talaren, att kammaren icke bör bifalla herr Anderssons skrifvelseförslag, och jag anser, att inga bättre skäl kunna åberopas för denna mening än de, som anförts utaf tre af högsta domstolens ledamöter och som jag därför tager mig friheten att här uppläsa.

Jag vill dock i förbigående nämna, att samtliga högsta domstolens ledamöter varit emot en sådan lag, som herr Andersson åsyftar, men tre af dess ledamöter hafva dertill yttrat följande:

»Det vore visserligen en angelägenhet af största vigt att söka befordra frigifna brottslingars återgång till en loflig och nyttig verksamhet, men denna uppgift syntes hvarken kunna eller böra lösas på den väg beredningen föreslagit, och enligt justitierådens uppfattning vore det i hög grad tvifvelaktigt, huruvida den föreslagna lagen vore egnad att i någon mån befordra nämnda syfte. Så länge staten fäster den betydelse vid förlust af medborgerligt förtroende, att den utesluter den vanfräjdade icke allenast från politiska och kommunala rättigheter samt befattningar i statens tjänst utan äfven från utöfning af vissa borgerliga yrken, samt fränkänner honom förtroendet att höras såsom vittne, kunde det icke ifrågasättas, att den enskilde vid antagande af en arbetare i sin tjänst skall lemna frågan om dennes fräjd utan all betydelse. Om arbetsgifvaren icke kan ur prestbetyget erhålla upplysning i nämnda hänseende, torde han därför söka på annat sätt vinna upplysning angående den arbetssökandes förflutna lif. Dervid kunde må hända äfven ett brott, som icke medfört vanfräjd eller för hvilket vanfräjdstiden redan gått till ända, föranleda dennes afvisande; och lagen skulle sålunda möjligen komma att verka i en rigtning alldeles motsatt den åsyftade.

Dessutom vore det att befara, att lagen skulle hafva den verkan, att den vanfräjdade derigenom uppmuntrades att medelst falska uppgifter eller fördöljande af sanningen söka vinna en anställning, som han genom ett ärligt och öppet tillvägagående icke skulle erhålla.

Medan lagens ändamål vore att för den vanfräjdade undanrödja svårigheterna att förskaffa sig arbetsförtjänst, skulle densamma hvad angår den välfräjdade komma att verka i rakt motsatt rigtning; ty den skulle beröfva honom utvägen att styrka sin fräjd och dymedelst utsätta honom för misstankar och försvåra hans utkomst. Visserligen lemnade lagen sjelf åt den, som vore i behof af fräjd-betyg, en anvisning om sättet att förskaffa sig ett sådant, nem-

ligen genom att hos pastor förete en till myndighet stäld ansökan eller anmälan, som enligt lag eller författning bör vara åtföljd af dyligt betyg. Anlitandet af denna utväg skulle dock i de allra flesta fall, der fräjdbewis är behöfligt, komma att innebära ett kringgående af lagens hufvudsakliga stadgande; och att sålunda tvinga den redbara och oförvitliga medborgaren att använda mindre aktningvärdade och ur moralisk synpunkt förkastliga medel för att komma i åtnjutande af sin rätt, torde föga öfverensstämma med lagstiftarens kall och värdighet.»

*Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Dessa skäl synas mig vara så talande för afslag på herr Anderssons yrkande, att jag endast på grund deraf anhåller om afslag derå.

Herr G. Berg: Af skäl, som jag efter mitt yttrande i första punkten af 19 § nu icke behöfver närmare utveckla, och för att i någon mån gagna det syftemål, jag då framhöll såsom behjertansvärdt, anhåller jag om bifall till herr Anderssons reservation.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Det synes mig ganska besynnerligt, att, då lagutskottets vice ordförande nyss med rätta varmt kämpade för de personer, som voro i ganska trygg samhällsställning, han nu icke är lika mån om personer, som, när de lemna fängelset, finna sig utblottade, icke hafva ett öre att lefva af, utan måste anlita människors barmhertighet. Hvad skola de lefva af, då de icke kunna erhålla något arbete just i följd af omvända anteckning i deras fräjdbetyg? De kunna icke komma till fattigvården och anhålla om understöd, ty för att erhålla hjälp från fattigvården måste personen vara orkeslös. De blifva derigenom nödsakade att åter igen gifva sig in på brottets bana, ty man kan ju icke begära att de skola svälta i hjel. Nya lagberedningen har också tydligen uttalat sin mening om denna sak, och jag vill hänvisa till dess yttrande. Beredningen synes mig hafva anfört så talande skäl för sin åsigt, att några bättre sådana icke torde kunna anföras.

Jag skall därför fortfarande anhålla om bifall till mitt skrifvelseförslag.

I detta yttrande instämde herrar *Erickson* i Bjersby, *Månsson* och *Bruse*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, i enlighet med de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på godkännande af det ifrågavarande skrifvelseförslaget och *dels* på afslag deraf. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning den förra propositionen blifvit besvarad med öfvervägande ja; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Ang. ändring
i vissa delar
af strafflagen
m. m.
(Forts.)

Den, som godkänner nu föredragna af herr H. Andersson i Nöbbelöf uti hans reservation framlagda skrifvelseförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är nämnda förslag af kammaren afslaget.

Omröstningen visade 75 ja, men 97 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 7.

Herr *G. De Laval* aflemnade en af honom jemte herr *G. F. Berndes* undertecknad motion, n:o 232, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändring i gällande grufvestadga i fråga om inmutningar å kronojord, som ej är under ständig besittningsrätt upplåten, m. m.

Denna motion begärdes på bordet och bordlades.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,7 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.